

מחזירים

גליז'ן נ"א | פרשת לך לך | תשפ"ב

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישראל

פנינים חכמים ואמרות נפלאות על פרשת השבוע

פנינים ואמרות

וקפץ המלך ואמר: אם כל כך גדולה הוראת ישראל, שגם במקום כזה, ובדברים פשוטים כנעילת והפשט מנעלים, יש להם סדר, סימן שיש להם פנימיות בכל הענינים, וההלכות הללו מדריכים את האדם לעשות כל

שעל וצעד עם איזה כוונה, וזהו סימן לגודל קדושת עם ישראל! ומטעם זה העניק המלך ברכות השנים "אוטונומיה" לחרדים, שיוכלו להיפרד מהחילונים ולעשות קהילות 'אורטודוקסים', והיה בזה הצלה לכלל ישראל.

ואולי יש לומר שאברהם אבינו ברוח קדשו כיוון לזה באומרו "אם מחוט ועד שרוך נעל", היינו שכאשר ראה שבא לקראתו "מלך סדום", ביקש שלא יהיה לא לו ולא לזרעו שום שייכות וקשר עם הרשעים הללו, וזה שאמר "אם מחוט ועד שרוך נעל"

- שהם דברים העשויים לקשור בהם... כלומר: אין לנו ולכם שום שייכות וקשר כלל, אפילו לא בחוט בעלמא... ובזכות בקשה זו הצליחו בדורות הבאים להתפרד החרדים מהחילונים, ולא היה להם שום התחברות עמהם...

טהרת יום טוב (עמ' סב)

את חלקם של הגבאים תתן להם כחפצם...

ויאמר מלך סדם אל אברם תן לי הנפש והרכש קח לך (יד, כא).
איש אחד מחשוכי בנים ל"ע, נסע הרבה שנים להרה"ק רבי אייזיק מזידיטשוב ז"ע,

הראיה שהביאו המשכילים להתחכמו לדעתם

ואך את דמכם לנפשתיכם אדרש מיד כל חיה (ט, ה).

כתב הגה"צ רבי צבי הירש מייזליש ז"ל אב"ד ווייצען בילדותי שמעתי, שבמדינת 'אונגארן', קודם התייסדות קהילות 'אורטודוקסים', כמו החופשים לעקור הדת והשולחן ערוך, ורצו לכבוש כל הקהילות שלא יתנהגו על פי השולחן ערוך, והלכו בענין זה להמלך 'פראנץ יוזף' שיבוא לעזרתם. ביקש מהם המלך שיעתיקו לו איזה דינים מהשולחן ערוך - מה שהמה מתנגדים עליהם, והעתיקו לו מ"הלכות בית הכסא" ו"סדר הלבשת המנעלים", ורצו להראותו שהשולחן ערוך הוא כ"צחוק" - לצוות בני אדם בדברים שכאלה...

צדיקים אוכלים גזל ואומרים כדרלעמר

פִּדְרֵלְעֵמֶר מֶלֶךְ עֵילָם וְתִדְעַל מֶלֶךְ גֹּיִם (יד, א).

במדרש פליאה (אות קלב) מובא: "צדיקים אינן אוכלין אלא מן הגזל, ואינן אוכלין אלא מן המבשל, ואומרים כדרלעמר".

ופירש בזה הגה"ק משפ"טובקא ז"ע: שאומרים על כל דבר גזל, שזה ראשי תיבות גם זו לטובה, ו"מבש"ל", הוא ראשי תיבות, מסתפקין במה שיש להם, ואומרים "כדרלעמר", שהוא ראשי תיבות, כל מה דעביד רחמנא לטב עביד.

ילקוט משה (שער הפרפראות)

מסד חסידי לפרשת השבוע עמ' כ"ב

עמ' י

פניני אביר יעקב

העלון השבועי מבית עוז והדר - אור לישראל

מחזירים

והתיישב בדעתו שיסע להרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע.

האיש הזה היה קמצן מאוד, וגם איש גבוה ובעל קומה, ולא היה משגיח כלל על הגבאים העומדים בפתח. נכנס בתוך הבאים להרה"ק רבי מאיר ואמר לו: "דער רבי זאל זיך אויס'בעטען פאר מיר". לא רצה הרה"ק ליקח מעות מאתו, והבטיח לו ישועה.

כשיצא לחוץ לא הניחו אותו הגבאים לילך עד שישלם להם - כנהוג, וגברו הטענות והוויכוחים ביניהם עד שנשמע בחדר הרה"ק רבי מאיר'ל.

קרא אותו הצדיק ואמר לו: הנה אגיד לך! הנה "ברע מלך סדום" היה איש כמותך, בעל קומה הרבה ובעל בשר, ולא היו לו בנים, והיה נוסע בכל פעם ל "רבי"... לשם בן נח... והוא היה עושה לו "פדיונות", אבל לא הועיל. אחר כך שמע מלך סדום שקם "רבי" חדש... אברם בן תרח... ובא מלך סדום לרבו שם בן נח להתייעץ עמו אם ליסע לרבי החדש.

השיב לו רבו: אני אין מכיר אותו, וכעת הלך למלחמה, אבל בעת שיחזור מהמלחמה, אעשה עבורו סעודת ערב, ואדבר עמו, ואדע מה מהותו, ואומר לך. וכן היה, כשחזר אברהם אבינו מהמלחמה, ביקש שם בן נח את אברהם לסעודת הערב. ויהי בבוקר, כשבא מלך סדום אל רבו שם בן נח, אמר לו רבו: "לך אליו - כי הוא אש להבה!"

והלך מלך סדום ואמר לאברהם אבינו "תן לי הנפש והרכוש קח לך", היינו תן לי בן ואני אתן לך רכוש גדול. "ויאמר אברם אל

רמז לאכילת ארבע"ס ב"שלום זכר"

אל תירא אברם אנכי מגן לך שְׂכָרְךָ הַרְבֵּה מְאֹד (טו, א).

"שְׂכָרְךָ הרבה מאוד" רומז על תשלומי השכר טוב ליראיו, וסתם שכר מצינו "שכר פרי הבטן" (תהלים קכז, ג) היינו בנים, והוא השכר ליראיו כמו דכתיב (תהלים קכח, א) "יבורך גבר ירא ה'", ומסיים: "וראה בנים לבניך 'שלום' על ישראל", שירא ה' זוכה לבנים.

וזוהו ענין 'שלום זכר' לרמז על הנ"ל שירא ה' זוכה לבנים שהם שלום על ישראל, ועוד י"ל, שזוהו ענין המנהג לאכול בסעודה זו עדשים שקורין ארבע"ס מפני ששרשה משכר הרב"ה מאוד.

שבט מיהודה

מלך סדום הרימותי ידי אל ה' וגו' אם מחוט ועד שרוך נעל וגו' ולא תאמר אני העשרתי את אברם - לא אקח ממך מאומה. אמנם "בלעדי רק אשר אכלו הנערים וחלק האנשים אשר הלכו אתי ענר אשכול וממרא הם יקחו חלקם", כי את חלק האנשים צריכים ליתן מכל מקום...

ופנה אליו רבי מאיר'ל ואמר לו: "זכמו כן אתה, הגם שאני לא רציתי ליקח מאתך מעות, אבל חלק הגבאים תתן להם כחפצם..."

חמדה גנוזה (מכתב ידו של הרה"ק רבי

סיני מזימיגראד זי"ע)

ארבע"ס - מלשון ארב"ה אותך מאוד

התהלך לפני ויהיה תמים וגו' וארב"ה אותך במאד מאד (יז, א-ב).

מה שנוהגין לאכול בסעודת שלום זכר מאכל הנקרא "ארבעס", י"ל עפ"י הפסוק הנאמר אצל ציווי מצות מילה בראשונה לאברהם אבינו ע"ה במאמר "התהלך לפני והיה תמים וגו' וארב"ה אותך במאד מאד" (בראשית יז, א-ב) שהוא בשורת הבנים, שאותו הקדושה יתפשט ויתרבה בכל

תמיד כך הוא הדבר בארץ ישראל: או שהאדם מתעלה במדרגות הקדושה, או שהוא יורד ונופל חלילה, מכיון שיצרו מתגבר שם. מלא העומד

"ליצנות" - שאג ה"שאגת אריה", ממני לא תקבלו "סמיכה"...

ויט אהלה בית אל מים וְהָעִי מִקֶּדֶם (יב, ח).
סיפר הגה"צ רבי שלום שבדרון זצ"ל: עובדא ידענא מהגה"ק ה"שאגת אריה". מעשה בשני בחורים לומדים וצורבים, שבאו אצל הגאון רבי אריה לייב זצ"ל בעל השאגת אריה, על מנת שיבחון אותם ויעניק להם "תעודת סמיכה".
בחן אותם הגאון, והשתומם על ידיעותיהם הרחבות בכל המקצועות בהם נגע. מרוב שמחה, ביקש שיגישו "לחיים".
בביתו של ה"שאגת אריה" לא נמצא שום "מזונות" ודברי מאפה, כי אם מעט משקה חריף וביצים מבושלות, שהונחו על השולחן.
רצה הגאון לראות היכולו "לפסוק", הלכה למעשה, ושאלם על איזה מהשנים מברכין תחילה?
השיב אחד הנבחנים בנימה של הלצה:
וודאי על הביצה שכן פסוק מפורש הוא בפרשת לך לך (בראשית יב, ה) "וְהָעִי מִקֶּדֶם" [ביצה באידיש נקראת "איי"].
-"ליצנות" - שאג ה"שאגת אריה", ממני לא תקבלו "סמיכה", והשנים יצאו בבושת פנים...

קול חוצב (עמ' 201)

הדורות מאתו, שכולם יוולדו בקדושה זו, ותיכף בשמונה ימים ללידת זכר, יתרשם בו הרשימא קדישא.

וזהו וארבה "אותך" היינו ה"אות" ברית קודש שיהיה ברך, יתרבה בזרעך, וכמו שכתוב "ואתנה בריתי ביני ובינך ובין זרעך אחרריך", לזה עושין הסעודה הראשונה ללידת זכר באכילת ארבע"ס אשר בשם המבטא יש גם כן "ארבה אות", ובכח הבטחה זו, נכלל ממילא שיתרבו נפשות ישראל בכל פעם בכדי שיוכל להתרבות הרשימא קדישא.

אמרי אמת (לובלין) - פר' פנחס

מה גרם ללוט לצאת לתרבות רעה?

וה' אמר אל אברם אחרי הפרד לוט מעמו (יג, יד).
כל זמן שהרשע עמו היה הדבור פורש ממנו, ולעיל שהיה אצלו וכתוב (בראשית יב, ז) וַיֵּדָא ה' אֶל אַבְרָם, אותה שעה כשר היה (רש"י) מדוע באמת יצא לוט לתרבות רעה?
שכן מצינו בגמרא (כתובות דף ה) כי כל העולה מחוץ לארץ, לארץ ישראל מתרומם למעלה יותר גבוהה - "וחד מין כי סליק להתם עדיף כתרי מינייהו", והלא ידוע כי "כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו", וממילא מתגבר יצרו של זה ועליו להקדיש יותר פעולה ומרץ כדי לכבוש אותו.
לפיכך כשהגיעו עכשיו לארץ ישראל הרי אברהם אבינו, שכבש את יצרו נתעלה עוד יותר בקדושתו, ואולם לוט, שלא כבש את יצרו המוגבר, ירד פלאים ויצא לתרבות רעה.

מחברים

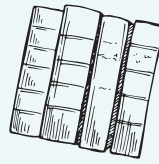
הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים

נכה מתחילים את היום!

ישירות למייל האישי

לחץ כאן להצטרפות

לכסף. הנה לך עבודה, ומשכורת בצידה. בוא תשמש כמגיד שיעור! אתה נראה לי מועמד מתאים מאוד!

אהרן הפך נבון. אכן כן, הוא זקוק לכסף, אך לא התכוון לחזור להיכל הישיבה, לא ללמוד ובטח שלא ללמד! האומנם? הוא ישמש כמגיד שיעור?

'תראה, אמר לו ראש הישיבה, 'אם תתקשה במשהו - אני כאן לעזור לך, להכין שיעורים, להשיב לשאלות, לסייע לך להבין וגם להסביר. כמובן - גם משכורתך תשולם על ידי, מדי חודש בחודשו. הנה לניקיון, אותו יוכלו לעשות אחרים. מגיד שיעור - זה תפקידך, זו משרתך, עלה והצלח!' - אמר ראש הישיבה ולחץ את ידו בחמימות...

**ביום שלמחרת,
כבר עמד אהרן
בבית המדרש,
נושא שיעור
מרתק. ראש
הישיבה עמד
לימינו ותמך בו,
יישב את מה
שמורכב וסייע
לו בהסברה.
בהתפתחות יוצאת
דופן, מהדרגע בו
הציע את עצמו
כמנקה ועד שזכה
בקבוצת תלמידים
שומעי לקח
המחויבים אליו
והוא להם כדמות
מאירה - לא עברו
אלא שבועיים
ימים...**

תורה ונבון, נאלץ אהרן לחפש פינה שקטה, להחליף לבגד רבני הולם, ולשוב תוך שעה קלה להיכל הישיבה - לקבוצת התלמידים הממתנית לו. 'ננסה, נראה...' - הרהר בעגמימות מה, לא העלה בדעתו שיש סיכוי...

ביום שלמחרת, כבר עמד אהרן בבית המדרש, נושא שיעור מרתק. ראש הישיבה עמד לימינו ותמך בו, יישב את מה שמורכב וסייע לו בהסברה. בהתפתחות יוצאת דופן, מהרגע בו הציע את עצמו כמנקה ועד שזכה בקבוצת תלמידים שומעי לקח המחויבים אליו והוא להם כדמות מאירה - לא עברו אלא שבועיים ימים...

מאז, חזר אהרן להתענג על מתקנות התורה, עלה ונתעלה בה. בהמשך התחתן, הפך למרביץ תורה נערץ, וכיום משמש הוא כראש כולל חשוב כאן בארץ. נקל לשער את גודל הכאב אם נפשו היתה נאבדת בתהום הניקיון, והיה ממשיך לחיות את חייו כגוי לכל דבר. אך ראש הישיבה זיהה בזמן אמת את הנפש שלפניו, ופעל ברגעי הזדמנות להציל נפש בישראל מכיליון רוחני!

סיפור מדהים זה, מאיר אלומה בוהקת על ההזדמנויות שיש לכולנו. כמה כולנו נתקלים בנפשות תועות ותוהות, כמה לכולנו יש הזדמנויות למכביר לתפוס עוד נשמה יהודית, לזכות עוד אדם, להעניק מימד רוחני לחייו של יהודי מבולבל. זה קרוב אלינו כל כך, צריך רק להיות דרוך, לפקוח עין, לזהות הזדמנויות.

ומי שזוכה - אשרי לו ואשרי חלקו, זהו מזכה הרבים אמיתי. יהודי שתופס יהודי אחר, יהודי שמזהה הזדמנות לפעול כדי לקרב יהודים, יהודי שזוכה לעשות משהו כדי להעניק ליהודי אחר טעם במצוה, רצון להשתפר, חיזוק ביראת שמים או טעם מתוק של דף

'מה פתאום?' - השיב אהרן ומשך בכתפיו, 'נו, באמת. באתי להיות מנקה. יש את המשרה - מצויין, הבה אתחיל. אם המשרה כבר נתפסה - הנה לי ואלך לחפש פרנסה אחרת. לשמש מגיד שיעור? אני?!?!'
'כן, אתה. אתה האיש. באת הנה בדיוק בזמן. אל תספר לי סיפורים... באת הנה להציע את עצמך לעבודה - כי אתה זקוק לכסף. הנה לך עבודה, ומשכורת בצידה. בוא תשמש כמגיד שיעור! אתה נראה לי מועמד מתאים מאוד!'

אהרן הפך נבון. אכן כן, הוא זקוק לכסף, אך לא התכוון לחזור להיכל הישיבה, לא ללמוד ובטח שלא ללמד! האומנם? הוא ישמש כמגיד שיעור?

אהרן היה בחור צעיר, בעת שנשלח ללמוד בישיבה, בה התקשה מאוד לתפקד. אין לדעת מה הביא לתוצאה העצובה, אך בסופו של דבר, מצא את עצמו מחוץ לכותלי הישיבה.

לא ארך זמן רב עד שמצא את החברים הלא נכונים בשכונת פארקאווי שבניו יורק בה התגורר, ומשם ואילך הידרדרותו היתה בלתי נמנעת, עד ששינה את שמו, את מלבושיו, ואת חזונו החיצוני. נראה כאילו שכח את מקורו, את החינוך שהוענק לו בילדותו, והתנהגותו כאחד הריקים, ה' ישמור.

אלא שבהיותו רחוק מהוריו, עול פרנסתו הוטל עליו, ולפיכך הוא חיפש עבודה. מודעה שהכריזה על ישיבה שמחפשת מנקה צדה את עיניו, והוא פנה לישיבה והציע את עצמו למשרת המנקה. הוא נקרא לראיון עבודה בחדרו של ראש הישיבה, שהבין מהשיחה כי הנער שלפניו אינו עוד אחד מהשכונה, אלא תלמיד ישיבה בעבר שהתרחק מהיהדות, ופנה אליו בנעימות:

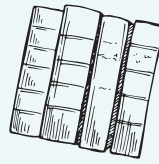
'ראה נא, אהרן יקירי! מנקה כבר מצאנו, אך התפנתה דווקא משרה אחרת, שמתאימה לך בדיוק. משרת מגיד שיעור. יש כאן בישיבה קבוצה של יהודים מבוגרים שעושים את דרכם בעולמה של הגמרא לראשונה בחייהם, ואני זקוק למגיד שיעור עבורם. נראה לי שהתפקיד הזה הולם אותך, הלא כן?'

אהרן התנער מהרעיון, עיוות את פניו לשלילה. הוא? מגיד שיעור? והלא צורת אות לא קרא מזה זמן רב, והלא חזונו אינה לא כשל מגיד שיעור ולא כשל תלמיד, אלא רחוק מכך מאוד! שהוא ישמש מגיד שיעור?!

ראש הישיבה הבין את פשר הסירוב, אך לא התכוון לוותר. 'איני מבין מה הבעיה, סה כמיתמם, 'הלא יש לך היסטוריה בלימוד הגמרא, אתה מבין בתחום. איני מציב אותך בפני קבוצת גאונים בכירים, אלא מול קבוצת אנשים שזה עתה עושים צעדים ראשונים. בוא ותהפוך למגיד שיעור עבורם' - כמעט התחנן ראש הישיבה...

'מה פתאום?' - השיב אהרן ומשך בכתפיו, 'נו, באמת. באתי להיות מנקה. יש את המשרה - מצויין, הבה אתחיל. אם המשרה כבר נתפסה - הנה לי ואלך לחפש פרנסה אחרת. לשמש מגיד שיעור? אני?!?!'

'כן, אתה. אתה האיש. באת הנה בדיוק בזמן. אל תספר לי סיפורים... באת הנה להציע את עצמך לעבודה - כי אתה זקוק

גמרא - אין לשער ולתאר עד כמה גדולה זכותו, אי אפשר לדמין לאן הוא יוביל.

ואז - הוא זוכה, בגדול. זיכוי הרבים זו הדרך להידבק באמת בבורא עולם, לפעול להגשמת הייעוד של הפצת קידוש שם שמים בעולם. ולכן, דבר זה מזכה בהבטחה הכבירה לזכות לקרבת ה', ובברכתו הטובה בכל מעשי ידינו!

פניני פרשת השבוע

הגביר של העיירה לא נמנה עם החסידים וגם לא עם החרדים לדברי חכמים. לא פעם אף ביטא את זלזולו בכל אותם "חסידים שוטים" בעיניו, המקדשים כל מילה וכל תנועה של רבם. ואף על פי כן, בראות הגביר את הכרכרה המפוארת עוצרת ליד פתח ביתו והצדיק מטשערנוביל יורד ממנה, התפעם מן המראה מעורר הכבוד ומיהר לצאת ולהקביל את פני האורח. הגביר הופתע מאוד מהכבוד הלא צפוי שנפל בחלקו, בבחירת הצדיק להתארח בביתו.

בתוך שעה קלה התפרסם בכל העיירה דבר בואו של רבי נחום ותושבים רבים החלו לצבוא על פתח ביתו של הגביר, בציפייה להיכנס פנימה ולחזות בפיני הצדיק. עובדה זו הגדילה עוד יותר את תחושת הסיפוק וקורת הרוח של הגביר.

באחד ממסעותיו הרבים הגיע הרה"ק רבי נחום מטשערנאביל לעיירה אחת באזור פודוליה -והלין. כדרכו נכנס תחילה לבית הרב כדי לשמוע ממנו על מצב היהודים במקום ועל הדרוש תיקון. הוא עשה זאת כדי לדעת באילו עניינים עליו לעזור את היהודים אשר ישחרו לפתחו, להתברך מפיו. הרב תיאר אוזני הצדיק את מצבו העלוב של המקווה הקטן והחרב, היחיד בעיירה. "חובה עליינה במעלה היא לבנות מקווה נאה ומהודר ולרומם את קרן הטהרה", אמר הרב ואנחת צער נפלטה מפיו.

"ומדוע אין התושבים עושים יד אחת למען מטרה נעלה זו?", תמה רבי נחום.

"אהו!", נאנח הרב פעם נוספת, אנחה המשברת חצי גופו של אדם. "תושבי העיירה עניים הם והוצאה זו למעלה מכוחם היא", אמר. "ובאשר ל...", המשיך הרב והשתתק לפתע, מהסס אם להשלים את המשפט אם לאו. "באשר לפלוני הגביר", אמר לבסוף, "הרי זו ברכה לבטלה. כילי וקמצן הוא ואינו נוהג לשאת בעול עם הציבור".

מיהר הצדיק לסיים את השיחה עם הרב ונפרד מעליו לשלום. הוא סימן למשמשו לעלות על העגלה והורה לעגלון לצאת מן העיירה. בהגיעם לעיר הסמוכה, ביקש רבי נחום ממשמשו לשכור למענם כרכרה מפוארת. המשמש השתומם לנוכח הבקשה הבלתי שגרתית, אך כמובן ציית לה בלי לומר מילה. בהגיע הכרכרה, עלה אליה רבי נחום עם משמשו והצביע לנסוע לכיוון העיירה שזה עתה יצאו ממנה. "אל ביתו של פלוני הגביר", הפטיר רבי נחום לעבר העגלון, בנקבו בשמו של הגביר הקמצן.

הגביר של העיירה לא נמנה עם החסידים וגם לא עם החרדים לדברי חכמים. לא פעם אף ביטא את זלזולו בכל אותם "חסידים שוטים" בעיניו, המקדשים כל מילה וכל תנועה של רבם. ואף על פי כן, בראות הגביר את הכרכרה המפוארת עוצרת ליד פתח ביתו והצדיק מטשערנוביל יורד ממנה, התפעם מן המראה מעורר הכבוד ומיהר לצאת ולהקביל את פני האורח. הגביר הופתע מאוד מהכבוד הלא צפוי שנפל בחלקו, בבחירת הצדיק להתארח בביתו.

בתוך שעה קלה התפרסם בכל העיירה דבר בואו של רבי נחום ותושבים רבים החלו לצבוא על פתח ביתו של הגביר, בציפייה להיכנס פנימה ולחזות בפיני הצדיק.

עובדה זו הגדילה עוד יותר את תחושת הסיפוק וקורת הרוח של הגביר. שעה ארוכה ישב הצדיק בחדר המיוחד שהקצה לו הגביר ועסק בענייניו. בהתקרב שעת תפילת המנחה, שלח רבי נחום לקרוא לגביר, כדי לשוחח עמו "בעניין חשוב ביותר". כשנכנס הגביר לחדר, היה רבי נחום שקוע בספרו. פניו נהרו באור עילאי והגביר הביט בו בהתפעלות. עתה, כשהתבונן בצדיק מקרוב, הבין טוב יותר לליבו של הקהל הרב שהמתין בחוץ. "חכמת אדם תאיר פניו", חלף בו הרהור.

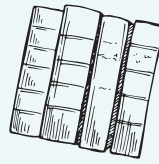
הגביר נטל כיסא והתיישב בפנית החדר, מביט בדממה ברבי נחום המוסיף להתעמק בתלמודו בלי שיחוש כלל בכניסת מארחו. מבעד לחלון גברו קולות הציבור שציפה להיכנס פנימה לבית. לפתע הבזיקה מחשבה במוחו של הגביר "אוהו!... מה רב חלקו של הרבי בעולם הבא. בדמיונו החל מפליג בהערכת גודל השכר השמור לצדיק בגן עדן.

הוא לא יכול היה לשער כי הצדיק היושב מולו הוא אשר גורם לו לחשוב מחשבות אלה. כשהרים הצדיק את עיניו מהספר והבחין בגביר היושב בפנית החדר, כבר הגיעה שעת תפילת המנחה. "במחילה מכבודך", התנצל רבי נחום, "הבה ניגש עתה להתפלל מנחה ואילו את השיחה החשובה בינינו נקיים מיד לאחר מכן". הגביר התאכזב במקצת, אך כשזכר בקהל הרב הצובא על ביתו, התנחם. הוא ניגש לדלת הבית ופתחה לרווחה. "היכנסו ובואו לטרקלין ביתי הגדול, להתפלל מנחה עם הצדיק!", הזמין באדיבות לא אופיינית את ההמון שבפתח.

כל הציבור כבר סיים זה מכבר תפילת 'שמונה עשרה', מלבד שניים - רבי נחום והגביר. בתימהון ובהשתאות עקב הקהל אחר הגביר הקמצן, השקוע בתפילתו. ניכר היה בו כי סערה פנימית פוקדת אותו. והסערה גברה והלכה מרגע לרגע. בהגיעו לברכה השישית "סלח לנו", השתהה ארוכות במילותיו. ובהכותו פעמיים על חזהו, נראה היה כי חרטא אמיתית מציפה את ליבו. בהמשך

הוא הוציא מכיס
חליפתו המהודרת
מגילת נייר קטנה,
שעליה נכתב
בזה הלשון:
"הריני מוכר
לפלוני הגביר
את חלקי בעולם
הבא ובתמורה
לקד מותחייב הוא
להקים בעיירה
זאת מקווה
-טהרה חדש
ומפואר, ולשאת
כל ימיו בעלות
הפעלתו". על
החתום "נחום
מטשערנאביל"

על החבית העומדת רבות בהכנתה, ואמר בקול מבטח ויצב: "הינות האלו לא יכלו מן החבית עד הברכה האחרונה של נישואי בן הצעיד הזה", כך קרא בהצביעו על בני הצעיד ונעלם.

הבתים של וינה נשקפו בעד החלון, והצליחו לעורר סימן שאלה בלבו של השליח, קונה היין: "כיצד יתכן שאין למוזג מן היין המיוחד ממנו קנית לי לפני זמן מה? שאל האיש את השליח ששב בידים ריקות. ואף השליח הסכים לדברים, אלא שלא היה מענה בפיו.

לפני זמן מה הוא נשלח להביא מן המוזג חצי לוג יין. המשקה היה כה מיוחד, ממש טעם גן עדן היה בו. "מעניין מאוד", אמר האיש, "אלך בעצמי לברר הענין מדוע לא ניתן לך היין שביקשנו זה מספר פעמים".

כאשר הגיע אל המוזג, נראתה חבורה גדולה יושבת סביב לשולחן וברכו ברכת המזון. כאשר סיים בעל הבית את ברכת המזון, פנה בכבוד רב אל המבקש ואמר לו בנעימות: "סוג היין שאתה חפץ בו נגמר עכשיו!"

"ומתי יהיה שוב?" חייך המוזג והשיב "לעולם לא יהיה עוד!"

הוא הוסיף ופנה אל המסובים ואמר: "ללא ספק יהיה קשה בעיניכם להאמין לסיפורי, אך שמעו ואספרה לכם דבר מופלא אותו חוויתי בעצמי!" "מוהל הייתי בצעירותי, ומזה הייתה פרנסתי העיקרית..."

פתח המוזג בסיפורו המרתק. הוא המשיך להפליג בדבריו, מתאר בצבעים חיים את אשר נעשה עמו באחת הפעמים. כל המסובים האזינו פעורי פה מגודל עוצמת הסיפור.

"מנהג היה לי ובו דבקתי בנאמנות: ללכת לכל ברית מילה שהזמינו אותי. גם אם היה המקום רחוק מאוד, או מזג אוויר סוער, ואף אם הייתי עסוק והשעה דוחקת אף פעם לא מיאנתי ללכת למול ילד יהודי, כאשר ביקשו ממני. על מצווה זו של הכנסת ילד בבריתו של אברהם אבינו ע"ה – לא סירבתי מעולם".

המספר התנשם מעט והגיע אל החלק העיקרי של סיפורו.

"ערב יום כיפורים היה אותו היום, יום מלא תכונה והכנה לקראת הצום: יש להכין את צורכי הסעודה המפסקת, להרבות באכילת ושתיה, ולנוח מעט כדי לצבור כוחות לקראת הצום.

ובאותו יום בדיוק נקש על דלתי כפרי. מראהו היה כה גס ופשוט, ובמילים ספורות ביקש ממני לבוא למול את בנו, שהיום מלאו לו שמונה ימים. חפץ הוא שאבוא עמו אל הכפר בו הוא מתגורר, שם נמצא הרך הנולד לו במזל טוב..."

המשיך האיש ופרט את השתלשלות העניינים: "כמה פרסאות מכאן עד לכפר בו הנך מתגורר? מהו המרחק אותו יש לעשות עד שנגיע לשם?" כך שאלתי בהיותי נתון תחת לחץ היום הקצר והגדוש. "שש פרסאות" השיב הכפרי. לשמע תשובה זו, נעתקה נשמת. הרי זו דרך ארוכה כל כך! והיום הזה... יום כה נכבד הוא. מה אעשה? כה קשה ללכת מרחק עצום...אך לא חפצתי לשנות ממנהגי. פנית לכפרי ואמרתי לו: רק זאת אבקש ממך "אנא שכור לי עגלה כדי שאוכל לחזור במהירות ולהתכונן ליום הגדול". "אפילו פרוטה אין בכיס", השיב האיש. לא חפצתי לשנות

תפילתו אפילו פרץ בבכי חרישי. שעה ארוכה ניצב על מקומו, ראשו שפוף, גופו רוטט ועיניו מגירות דמעות.

כל אותה העת האריך גם הצדיק רבי נחום בתפילתו. הוא עמד בעיניים עצומות, בדבקות רבה, גופו נע בתנועות קצובות, אנה ואנה. כשסיים הצדיק את תפילתו, פסע גם הגביר שלוש פסיעות לאחור.

בתום התפילה פנו רבי נחום והגביר יחדיו והסתגרו להם לבדם בחדר, איש לא הבין מדוע בחר הצדיק להתארח בביתו של הגביר המנוכר לצורכי הקהילה, כשם שאיש לא ידע להסביר את פשר ההתעוררות הפתאומית שאחזה באחרון בזמן התפילה.

על אלה נוספה עתה גם חידת סודותיהם המשותפים של הצדיק והגביר הקמץ. ובעוד הכול מבקשים לעמוד על פשרם של דברים ומעלים השערות שונות, נראו לפתע הצדיק והגביר יוצאים יחדיו מן החדר הסגור. הצדיק השתהה קלות כדי ללחוץ את ידי הנוכחים לשלום ולהעניק להם את ברכתיו, ואחר כך פנה לדרכו. ואילו הגביר, שרושם בכיו בתפילה ניכר עדיין על עיניו האדומות, נראה מאושש ואף מחויך.

עד מהרה נראות הגביר עצמו לפתור את החידה, ולו גם אם באופן חלקי בלבד.

הוא הוציא מכיס חליפתו המהודרת מגילת נייר קטנה, שעליה נכתב בזה הלשון: "הריני מוכר לפלוני הגביר את חלקי בעולם הבא ובתמורה לכך מתחייב הוא להקים בעיירה זאת מקווה - טהרה חדש ומפואר, ולשאת כל ימיו בעלות הפעלתו". על החתום "נחום מטשערנאביל".

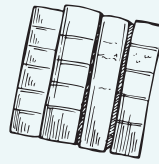
"תסכימו איתי", אמר הגביר בחיוך מבויש משהו, "כי לעסקה שכזו, אפילו אני לא יכולתי לסרב". הגביר עמד בהתחייבותו וכעבור זמן לא רב הקים בכספו מקווה טהרה נאה ומהודר, במרכז העיירה. עם הקמת המקווה, נכנסה רוח של טהרה גם בליבו של הגביר והוא השתנה לבלי הכר.

האיש לא אמר בזאת די, הוא חפץ שאשתה עמו כוסית מן היין לכבוד היום! בקשתי מהאיש שיעזוב אותי לנפשי, אך הוא לא הראה נכונות כלל. האיש לא אמר בזאת די, הוא חפץ שאף אני אשתה עמו כוסית מן היין המשובח שבדשותי.

סבלנותי פקעה, ובנזיפה חד משמעית פנית אליי שיניחני לנפשי מיד! אך ללא הועיל. "מלא נא את בקשתי היחידה! שתה עמי יחד כוס יין".

לא היתה לי דרך להיפטר ממנו, ולכן עשיתי כדבריו. מוזגתי אף אני לעצמי כוס יין, ויחד ברכנו איש את רעהו בחתימה טובה ובכל טוב. "האם נשאר לך עוד יין בחבית, בדיוק מזו שאנו שותים כעת?" התעניין האיש, שגדמה בעיני מוזר עוד יותר מרגע לדגע.

"מעט מאוד נשאר", השבתי בשארית סבלנותי, ואז הרים האיש את ידיו למעלה וברך אותי. הוא הצביע

לתומי חשבתי שהאיש יסתפק בכך וילך לדרכו, אך טעות היתה בידי, בלית ברירה נאלצתי להכניס אותו לביתי. ולכבדו בכוסית יין, מעשה ידי.

האיש לא אמר בזאת די, הוא חפץ שאשתה עמו כוסית מן היין לכבוד היום! ביקשתי מהאיש שיעזוב אותי לנפשי, אך הוא לא הראה נכונות כלל. האיש לא אמר בזאת די, הוא חפץ שאף אני אשתה עמו כוסית מן היין המשובח שברשותי.

סבלנותי פקעה, ובנזיפה חד משמעית פניתי אליו שיניחני לנפשי מיד! אך ללא הועיל. "מלא נא את בקשתי היחידה! שתה עמי יחד כוס יין".

לא היתה לי דרך להיפטר ממנו, ולכן עשיתי כדבריו. מזגתי אף אני לעצמי כוס יין, ויחד ברכנו איש את רעהו בחתימה טובה ובכל טוב. "האם נשאר לך עוד יין בחבית, בדיוק מזו שאנו שותים כעת?", התעניין האיש, שנדמה בעיני מוזר עוד יותר מרגע לרגע.

"מעט מאוד נשאר", השבתי בשארית סבלנותי, ואז הרים האיש את ידיו למעלה וברך אותי. הוא הצביע על החבית העומדת רבות בהכנתה, ואמר בקול מבטיח ויציב: "היינות האלו לא יכלו מן החבית עד הברכה האחרונה של נישואי בן הצעיר הזה", כך קרא בהצביעו על בני הצעיר ונעלם.

דבריו התקיימו בעזרת השם יתברך. ברכתו קוימה במלואה. עד שלא ברכנו ברכת המזון בסעודת החתונה האחרונה של בני הקטן – תמיד היה יין מצוי בכלי ההוא, הכלי עליו הצביע ההלך הפשוט, ההלך שחשבתי אותו לסתם אדם פשוט וטרדן.

כאשר סיימנו את ברכת המזון ביום האחרון של השבע ברכות של בני, תם המשקה שבכלי. החבית מלאת הברכה נשברה! סיים המוזג את סיפורו המופלא...

פניני בית לוי

בלילה שלאחר הקבורה הגיעה הנפטרת בחלום לבעלה, בבכיות נוראות התחננה על נפשה האומללה, וביקשה ממנו בתחנונים שיחוס וירחם עליה ויעשה כל מה שביכולתו, היות וזכו את קבורתה סמוך למתים פושעים ומשומדים, ואין לשער ולתאר את גודל יסורי הנפש העוברים עליה בכל הגע ורגע.

הבעל התעורר בבוקרה ובחרדה, לחזיון הבלהות והחלום הנורא שראה, אמנם לאחד שעה נרגע, בחושבו לתומו חלומות שווא ידברו...

והנה למחרת בלילה כשעלה על יצועו ובקושי הספיק להירדם, שוב הופיעה אשתו בחלום, ובצעקות איומות צעקה עליו, למה אינו מרחם עליה ועל נשמתה ולא עשה מאומה, הבעל קפץ ממסתו בבחילה והבין שיש דברים בגו.

אמרי נא אחתי את למען ייטב לי בעבורך וחיתה נפשי בגללך (יב, יג).

ממנהגי. נטלתי עמי את כלי ופסעתי. הגענו סוף סוף אל ביתו של הכפרי, אולם הכפרי הסתלק מיד מהבית.

בירכתי החדר היתה היולדת. חולנית ממש היתה, ומצבה קרוב ממש לערש דוי. האבא לא מצא לנכון אפילו להיות נוכח בעת ברית המילה של הנולד. כל כך פשוט ועם הארץ, הכל עזב בידי... סמך עלי שאסתדר עם המצב גם בלעדיו! ידעתי כי קלה המלאכה כאשר יש עוד בני אדם שעוזרים. אך למול תינוק בעצמי, בלי עוד אדם שיוכל להיות לי לעזר, הרי זה ממש סכנה, ואיני יכול לנהוג כך. פחדתי למול ילד לבדי.

בצר לי יצאתי מהבית והתחלתי לחפש עזרה. אולם זמן חלף ואיש אינו נראה באופק. ואני עומד וממתין חסר אונים. "תקף תראה החמה סימני נסיגה בשמים, עוד מעט צריך לעשות סעודה מפסקת, מה אעשה?"

אולי עלי לעזוב את הילד? והרי זה היום השמיני... ואולי אמול אותו לבדי? הרי סכנה יש בדבר. אסור לי לעשות זאת... לפתע בסייעתא דשמיא מיוחדת, הבחנתי בדמות אדם. נראה שהוא נחפז מאוד לדרכו, ולכן רצתי לקראתו. במילים ברורות ומתחננות ביקשתי שיבוא לסייע לי, אך האיש סירב ואמר:

אני, אין לי עסק במצוות... איני מחפש זכויות כרגע. חפץ אני לקבץ כמה זהובים, וביום זה, שהוא ערב יום הכיפורים, גדולים הסיכויים לעשות קופה טובה! הרי אנשים רבים רוצים לתרום מעות לצדקה בערב היום הקדוש, שיהיה להם לזכות. העזתי לשאול אותו: כמה תקבץ בכל היום? "זהוב שלם", השיב האיש.

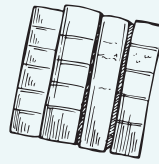
מבטיח אני לך זהוב שלם אם תבוא איתי לבית הסמוך ונערוך את הברית! כך הצהרתי על אף שאני הייתי עני. מצבי הכספי היה עלוב מאוד. אך נאלצתי להבטיח לו ובלבד שיעזור לערוך את הברית ולחזור הביתה להתכונן ליום הכיפורים. רק אחרי הפצרות מרובות והבטחות חוזרות האמין האיש. בסופו של דבר הסכים לבוא איתי, בתנאי שמיד אחרי הברית אשוב לביתי ואשלם לו זהוב שלם בתמורה למאמצו הנדיד.

לקח העובר אורח את התינוק על ברכיו, וישב על כסא של אליהו הנביא זכור לטוב. יחד עימו קיימנו את מצוות הברית מילה לילד יהודי שנולד בכפר מרוחק לאבא מרוחק גם כן...

בקוצר נשימה הגעתי לביתי מבלי שאשתי תבחין בנדבה הגדולה שהקרבתי ביום זה עבור ברית מילה: זהוב שלם! על כן מיהרתי ויצאתי בחשאי עם התמורה.

עד שלא ברכנו ברכת המזון בסעודת החתונה האחרונה של בני הקטן – תמיד היה יין מצוי בכלי ההוא, הכלי עליו הצביע ההלך הפשוט, ההלך שחשבתי אותו לסתם אדם פשוט וטרדן. כאשר סיימנו את ברכת המזון ביום האחרון של השבע ברכות של בני, תם המשקה שבכלי. החבית מלאת הברכה נשברה!

הרה"ח רבי נחמן יוסף וילהלם, היה מנאמני ביתו ואיש אמונו של הגאון רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל רבה של העיר המטרופולין לודז' בפולין. והוא סיפר סיפור מבהיל שהיה עד לכל מה שהתרחש.

בעיר לודז' פרצה מגיפה רח"ל, רבים מתושבי העיר לקו במחלה מסתורית ותוך תקופה קצרה שבקו חיים. הממשלה הקימה ועדה רפואית מטובי הרופאים המומחים כדי לבדוק את מקור המחלה. ולאחר בדיקות וחקירות הגיעו למסקנה שהגורם להתפרצות המחלה הוא ריבוי האוכלוסין הגרים במקום אחד. אחת ממסקנות הוועדה היתה לצמצם את האוכלוסין מכאן ולהבא. ממשלת פולין הוציאה גזירה חמורה שחל איסור מוחלט על משפחות חדשות לבוא ולגור בעיר לודז', האיסור היה רק על משפחות שלמות.

בעיירה קטנה סמוכה ללודז' גרה משפחה ברוכת ילדים, אבי המשפחה מצא את מקור פרנסתו בניהול עסק בעיר לודז', ומכיון שלצורך עסקיו נאלץ להעדר רבות מביתו, החליט לעבור ולהתגורר בעיר הגדולה לודז'.

ישב בעל הבית על המדוכה וטיכס עצה איך לעקוף את האיסור החמור שגזרה הממשלה על משפחות חדשות שלא יבואו להתאזרח בעיר.

נצנץ רעיון במוחו ליטול עצת זקנינו אברהם אבינו ע"ה, לאמור: "אמרי נא אחותי את למען ייטב לי בעבורך וחיייתה נפשי בגללך..."

אם המשפחה נרשמה במשרד האוכלוסין כאשה אלמנה ורשמה את עצמה וילדיה, פקידי הממשלה אישרו את בקשתה, וכך עברה לגור באחת השכונות בעיר לודז'. לאחר מספר שבועות הגיע הבעל ורשם עצמו כאדם בודד המעוניין לבוא ולגור בעיר. כשהאישורים והמסמכים "הכשרים" בידם, עברו לגור יחד בעיר. השכנים הקרובים מסביב חשבו לתומם שהאיש המתגורר בבית הוא "אח" של האלמנה שבא לתקופה קצרה לעזור לאחותו האלמנה ומשפחתה...

לצערם ולמגינת ליבם, המחלה האיומה שהשתוללה בראש חוצות לא פסחה על מעונם. ולאחר תקופה קצרה שגרו בעיר נדבקה אם המשפחה במחלה רח"ל, ולאחר ימים ספורים של יסורים קשים ומרים שבקה חיים, בהותירה אחריה עוללים רכים. נשות ה'חברה קדישא'

הגיעו לערוך את הטהרה, ולבם התפלץ בתוכם לשמוע את זעקות השבר וקולות הבכי של הילדים. העוללים זעקו בבכי קורע לב: אבא! אמא!...

לאחר עריכת הטהרה הגיעו אנשי חברה קדישא ולקחו את הנפטרת לבית הקברות. כל התהליך נעשה במהירות הבזק מפאת החוקים החדשים במצב הקשה ששרר, היו חייבים למהר ככל האפשר לקבור את הנפטרים כדי למנוע התפשטות המחלה.

כשהגיעו לבית העלמין, בדקו את המסמכים והניירות, והנה נדהמו למראה עיניהם: במסמכים היה כתוב שהאשה אלמנה, ואילו נשות

החברה קדישא העידו, איך ששמעו את הילדים זועקים ומתייפחים על ברכי האיש וצועקים אבא! אבא!

מקרה חמור ביותר נקלע לידיהם... אח ואחות שגרו יחד... מפאת קוצר הזמן לא בדקו את הדברים עד תומם, את אבי המשפחה לא השיגו כיון שנשאר בבית עם הילדים, וכך החליטו על דעת עצמם לקבור את האשה מאחורי גדר בית הקברות, מקום המיועד לאינשי דלא מעלי...

אבי המשפחה שנשאר בבית לטפל בילדים שנותרו ללא משען, לא ידע כלל וכלל מכל מה שהתרחש סביב קבורת אשתו.

בלילה שלאחר הקבורה הגיעה הנפטרת בחלום לבעלה, בבכיות נוראות התחננה על נפשה האומללה, וביקשה ממנו בתחנונים שיחוס וירחם עליה ויעשה כל מה שביכולתו, היות וכרו את קבורתה סמוך למתים פושעים ומשומדים, ואין לשער ולתאר את גודל יסורי הנפש העוברים עליה בכל רגע ורגע.

הבעל התעורר בבהלה ובחרדה, לחזיון הבלהות והחלום הנורא שראה, אמנם לאחר שעה נרגע, בחושבו לתומו חלומות שווא ידברו...

והנה למחרת בלילה כשעלה על יצועו ובקושי הספיק להירדם, שוב הופיעה אשתו בחלום, ובצעקות איומות צעקה עליו, למה אינו מרחם עליה ועל נשמתה ולא עשה מאומה, הבעל קפץ ממטתו בבהלה והבין שיש דברים בגו.

למחרת בבוקר פנה לאנשי החברה קדישא לברר מקום מנוחתה, לתדהמתו התברר לו כל המעשה המחפיר והעוול הנורא שנעשה לאשתו, ראש החברה קדישא ניסה להסביר לבעל את השתלשלות הענינים... האברך האלמן פרץ בבכי: על סאת הסבל והיגון שעבר, עוד נוסף המקרה הזה. הראה להם את שטר הכתובה, וסיפר להם מה הניע אותו לעשות מה שעשה...

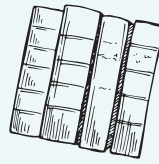
ככלות השבעה, הגיעו הבעל וראשי החברה קדישא לדין תורה אצל המרא דאתרא הגאון רבי אליהו חיים מייזל זצ"ל, הבעל תיאר בהתרגשות את כל השתלשלות הענינים, העיד על אשתו שהיתה צדקת ובעלת חסד, וסיפר להרב ולכל הנוכחים את דברי אשתו שנתגלתה לו בחלום בזעקות שבר על היסורים שעוברים עליה מכל

הסובבים אותה...

דבריו הכנים של הבעל שנאמרו מתוך כאב עמוק החרידו את כל השומעים. המרא דאתרא רבי אליהו חיים ביקש לשמוע את ראש החברה קדישא מה יש לו לומר, הגבאי הראשי התנצל וביקש סליחה ומחילה על מעשה השגגה שיצא מתחת ידי, אך אמר שכל מה שעשו היה בתום לב. בכאב לב הודיע מפורשות כי את הנעשה אין להשיב, במצב הנורא השורר בעיר, הוצאת מת מקברו והעברתו למקום אחר - אסורה על פי חוקי הממשלה. עונשו של המוציא יכול להסתים במשפט מוות, ולכן אין ביכולתם לעשות מאומה.

לאחר כמה שבועות פגש את האברך. כשראה אותו האברך מרחוק - רץ לקראתו, וסיפר לו בהתרגשות שאשתו המנוחה באה אליו שוב בחלום. ראיתי אותה - סיפר - ופניה קורנות זוהרות באור יקרות. היא אמרה לי כי מאותו יום שהרב הצדיק רבי אליהו חיים מייזל התחיל לומר עבורה קדיש וללמוד משניות, התרוממה מסביב לקברה חומת ברזל שהצצה והפרידה בין קברה לשאר הקברים, ומאז היסורים והמכאובים נעלמו...

להרה"ק החוזה מלובלין זצ"ל היה 'קאפטין' [-בגד עליון חשוב] מיוחד שהיה לובש רק ביום שנערך ברית מילה במעון קדשו, באחד הימים ראו תלמידי החוזה את רבם לבוש באותו 'קאפטין', והיה זה לפלא בעיניהם שכן באותו יום לא היה כל ברית מילה, אך מפני חרדת הקודש לא העזו לשאול את רבם על כך. במוצאי יום הכיפורים, כשראו התלמידים כי בדיחה דעתיה, העזו לשאול אותו על כך, אמר להם החוזה שיספר להם מעשה, וכה סיפר:

מעשה בעשיר אחד שהתגורר באחת העיירות הסמוכות ללובלין, ומנהגו היה להגיע בכל יום שישי ליריד שהתקיים בלובלין, ולקראת שבת היה חוזר לביתו, באחת השבועות נתאחררה השעה ולא היה סיפק בידו לשוב לביתו, והיה צר לו לאותו עשיר לשלם ששה רייניש עבור שהייה בשבת בבית מלון בעיר, כשהפך בדעתו

מה לעשות אורו פניו כשנזכר שבלובלין מתגורר איזהו רבי גדול ולפיכך מגיעים לעיר חסידים רבים המקבלים אש"ל חנם אין כסף, ולכן עדיף לו ללכת לשם, ואפילו אם יהא עליו לתת לרבי 'קויטל' - 'פיתקא' עם 'פדיון נפש' של שני רייניש, הרי עדיין ירויה ארבעה רייניש, הוא לא היסס רבות ואכן הגיע לבית המדרש וקיבל אש"ל בחינם, ובמוצש"ק נכנס אל החוזה ונתן לו 'קויטל' עם פדיון נפש של שני רייניש, וחזר לביתו.

המשיך החוזה לספר: לימים נסתלק אותו יהודי לבית עולמו, וכשהגיע לב"ד של מעלה לא נמצאו עליו טענות מיוחדות מכיון שבסך הכל היה סוחר ישר ונשא ונתן באמונה, ונפסק לו גן עדן, ברם עם הגיעו לגן עדן התעורר שם מהומה כשסירבו להכניסו לשם בטענה שהוא אינו מהול כהוגן, הלה החל לצעוק ולטעון שהוא אינו אשם בכך ודבר זה לא תלוי בו, אך ללא הועיל, כשראה זאת החל לטעון שהיה פעם

אחת בחייו אצל הרבי מלובלין, והוא הרי מכונה החוזה, כי יש לו כח ראייה מסוף העולם ועד סופו, ועל כן יש לו טענה נגד הרבי מלובלין על שלא גילה לו שאינו מהול כהלכה, טענתו נתקבלה ופסקו בב"ד של מעלה שעלי לתקן את אותו יהודי, ובאותו יום שהלכתי עם הקאפטין תקנתי את הברית מילה של אותו יהודי.

וסיים הרה"ק מקאזניץ, והרי ק"ו הוא, אם אותו יהודי שהלך אל הרה"ק מלובלין רק בכדי להרויח ארבעה רייניש זכה שהרה"ק מלובלין יעשה לו טובה בעולם העליון, אם כן אתם שעשיתם לי טובה גדולה כ"כ בהביאכם אלי את כל הדברים הנחוצים לי, כ"ש שזה יהיה לטובה בעבורכם.

מפי הגה"צ רבי אליעזר דוד פרידמן זצ"ל

רבי אליהו חיים הרכין את ראשו על זרועותיו, שעה ארוכה ישב אחוז שרעפים. כל היושבים בחדר בית הדין היו דוממים, תמהים ומחכים לדעת מה יאמר המרא דאתרא.

רבי אליהו חיים הרים את ראשו, ובקול חרישי מהול בעצב פנה אל הבעל ואמר: צר לי עליך אחי היקר, על פי ההלכה - במקום שיש חשש של סכנת נפשות - אין בכוחי להורות לחברה קדישא שיסכנו את עצמם.

אמנם לאידך גיסא, אשתך נמצאת במצוקה גדולה. רחמנות על הנפש האומללה, עוול נורא נעשה עמה על לא דבר בכפה. לא נותר לי ברירה אחת, אלא לקחת על עצמי לפעול לטובת ולתיקון נשמתה האומללה, אני מקבל על עצמי ללמוד משניות לעילוי נשמתה ולומר עליה קדיש.

רבי נחמן יוסף שהיה עד לכל השתלשלות הענינים. סיפר: לאחר כמה שבועות פגש את האברך. כשראה אותו האברך מרחוק - רץ לקראתו, וסיפר לו בהתרגשות שאשתו המנוחה באה אליו שוב בחלום. ראיתי אותה - סיפר - ופניה קורנות וזרחות באור יקרות. היא אמרה לי כי מאותו יום שהרב הצדיק רבי אליהו חיים מיזל התחיל לומר עבורה קדיש וללמוד משניות, התרוממה מסביב לקברה חומת ברזל שחצצה והפרידה בין קברה לשאר הקברים, ומאז היסורים והמכאובים נעלמו...

האשה אמרה לי - הוסיף הבעל - שמכיון שהיא הגיעה למקום מנוחתה בשלווה, אין לה רשות עוד לבוא ולספר מהקורות עמה. לב ישראל

באחת השבועות נתאחררה השעה ולא היה סיפק בידו לשוב לביתו, והיה צר לו לאותו עשיר לשלם ששה רייניש עבור שהייה בשבת בבית מלון בעיר, כשהפך בדעתו מה לעשות אורו פניו כשנזכר שבלובלין מתגורר איזהו רבי גדול ולפיכך מגיעים לעיר חסידים רבים המקבלים אש"ל חנם אין כסף, ולכן עדיף לו ללכת לשם, ואפילו אם יהא עליו לתת לרבי 'קויטל' - 'פיתקא' עם 'פדיון נפש' של שני רייניש, הרי עדיין ירויה ארבעה רייניש, הוא לא היסס רבות ואכן הגיע לבית המדרש וקיבל אש"ל בחינם, ובמוצש"ק נכנס אל החוזה ונתן לו 'קויטל' עם פדיון נפש של שני רייניש, וחזר לביתו.

ובן שמנת ימים ימול לכם כל זכר (יז, יב).

מסופר, הרה"ק רבי אליעזר מקאזניץ זצ"ל נסע פעם בדרכו, ולא עלה בידו להגיע למחוז חפצו עד שבת, והיה מוכרח לשובת באיזו עיירה, החסידים ששמעו מזאת, מיהרו להביא אליו את כל צרכי השבת ובגדי השבת בהרחבה, רבי אליעזר נהנה מכך מאוד והיה לו מזה קורת רוח מרובה ואמר להם שיש לו מעשה לספר להם, וכה סיפר:

פנינים על הפרישה:

העולם הזה מקום מוכן לידי עבירה

כל אלה חבירו אל עמק השדים הוא ים המלח (בראשית יד ג). בא לרמז כי זה העולם הוא עלול לנזקין לבוא האדם על ידו לידי חטא ולידי עברה, לפי שכל העולם הזה כל תאוות יצר הרע יש בו, והגוף גם כן מחמר קרץ ומצא מין את מינו ונעור. האדם גורם, והמקום גורם, והיצר גומר ומשלים. והעולם הזה ראוי לקרא בשם עמק השדים ובשם ים המלח. עמק מלשון שוחה עמקה, השדים מלשון השלכה, כמו 'ירה ירה' (שמות יט ג) דמתרגמינן 'אשתדאה ישתדל', כלומר, עמק שנשלכים בו בני אדם ונופלים. ים המלח, לרמז שמימי העולם הזה מלוחים וסרוחים, שאף על פי שתאוות העולם הזה נראים לעין מתוקים, סופם מלוחים וסרוחים, מרים כלענה, כמו שנאמר (משלי ה ד) 'ואחריתה מרה כלענה'. וזהו שאמר כל אלה חבירו, כלומר יצר הרע וכחותיו הנזכרים והאברים הגורמים לחטא כנזכר, כלם נתחברו ובאו למקום הגורם לחטא, הוא העולם הזה שהוא עמק השדים, שמי שנופל בשוחה עמקה שבו, דהינו בתאוותיו, נשלך ונופל ואין לו תקומה. והוא הנקרא ים המלח, לרמז שמי ששתה מימיו, אף על גב דנראים לו מתוקים, סופם מלוחים וסרוחים ומרים כלענה, רחמנא לצלן:

(פיתוחי חותם פרשת לך לך)

יצר הרע מגביר כוחותיו כשמגיע יצר הטוב

שתיים עשרה שנה עבדו את כדלעמר ושלוש עשרה שנה מרדו. ובארבע עשרה שנה וגו' (בראשית יד ד-ה). כאן בא לרמז כמו שידוע דיצר הרע בא מיום לדת האדם כמו שנאמר (לעיל ד ז) 'לפתח חטאת רבץ' (סנהדרין צא:), ויצר הטוב אינו בא לאדם עד שלש עשרה שנה. והנה האדם משנוול עד היותו בן שלש עשרה שנה אין בו דעת כל כך להבחין בין טוב ובין רע, רק עסוק במעשה נערו של געגועין ודברים בטלים כידוע, ובזה הזמן אין צריך יצר הרע לבוא לו בכחותיו הנזכרים כדי להכריחו לעשות רע, חדא, דאין בו דעת כל כך, ועוד, דעדין לא בא יצר הטוב שהוא מנגד ליצר הרע, וכל המקום השתא כלו של היצר הרע. אבל בשלש עשרה שנה שבא יצר הטוב, אז באותה שעה בא יצר הרע בכל כחותיו להראות גבורותיו כדי לזכות יצר הטוב. זהו שאמר שתיים עשרה שנה עבדו את כדלעמר, כבר כתבנו דכדלעמר גימטריא יצר רע, השם והכח המבהק שבשמותיו שבו נדבק תמיד עם הכל, ובא לרמז כאן, שהאברים שזכרנו שגורמים העברות, שהם הלב והעינים והאזנים והפה והידיים, מיום שנוול האדם עד שלש עשרה שנה (והם) [הם] תחת ממשלת יצר הרע לבדו, לפי שעדין לא בא יצר הטוב המנגד לו. וזהו שאמר שתיים עשרה שנה עבדו את כדלעמר שהוא יצר הרע, ובשלש עשרה שנה שבא יצר הטוב וקנו דעת, מרדו בכדלעמר שהוא יצר הרע:

מגיל י"ג בא יצר הרע בכל כוחותיו

וכשראה יצר הרע שייצר הטוב בא ונכנס במקומו ושמעו לו האברים, אז בא בכל כחותיו הנזכרים כדי להלחם עם יצר הטוב לדחותו ולגרשו:

(פיתוחי חותם פרשת לך לך)

עצות וסגולות:

עניני לימוד התורה (ג)

הטורה בבירור ההלכה - מקשט את השכינה

והנה התלמוד שהוא מברר טעמי המשנה ופרושה ופסק ההלכה, צריך עיון ומתון כדי לישב ההלכה על בריה. וכל המעין ושורה לטרת כדי להעמיד ההלכה על בריה שכתרו מרבה, משום דמשבר כת הקלפה ומקשט השכינה (פע"ח שער הנהגת הלימוד פרק א).

(אלף בינה, אות ז"ן א)

התורה מכנעת את כוחות הרע

התורה היא המכנעת ס"מ ולילית, כי 'תורה' גימטריא 'ס"מ' ולילית' כמו שכתבו הראשונים ז"ל (דבש לפי להחיד"א מערכת תיו אות מא), להורות בברור גמור, כי התורה היא המכנעת אותם. באמת התורה עם קיום המצות משפילים ומכניעים ס"מ ולילית עד מאד.

(אלף בינה, אות גימ"ל ו)

הלומד ואינו מקיים גורם להתאווה הקליפה

אך בזאת בעיני לומד ומקיים, אומר ועושה, כי אם חס ושלום לומד ואינו מקיים, בזה הרגיעו ס"מ ולילית ומצאו מנוח, כי כל התורה ההיא שלומד אותו שאינו מקיים, הם לוקחים אותה ונהנים ממנה, כי שלהם היא ומדינא זכו בה, ואדרבא בזה מתגברים עליו.

(אלף בינה, אות גימ"ל ו)

אין דבר שמשבר כח היצר כמו התורה

מאחר שהוא אוהב את התורה כל כך ואינו פורש ממנה, בזה נשבר כת היצר הרע ולא יועילו כל תחבולותיו וערמותיו, שאין לך דבר שמשבר כת היצר הרע כמו התורה, כמו שאמר רבותינו ז"ל (קידושין ל:): 'אם פגע בך מנגל זה משכחו לבית המדרש, אם אבן הוא נמות, ואם ברזל הוא מתפוצץ', דכל כחות היצר הרע ותחבולותיו, התורה מכנעת הכל.

(אלף בינה, אות מ"ם ב)

אין רפואה כמו התורה

כי אין רפואה כמו רפואת התורה שהיא מטהרת את הטמאים ומקרבת את הרחוקים ומרפאת החולים ומחיה את המתים (תיק"ז ת' כב סו; ויק"ר כה א).

(מעגלי צדק, אות יר"ד)

תורה לשמה מוסיפה אור בנשמה ובמידות העליונות

וזהו שכתוב (ישעיה מב כא) 'נגדיל תורה ויאדיר', דעל ידי לימוד תורה לשמה נגדלים אורות במדות של מעלה ונתוספו בהם אורות. והנה, כל מה שגורם האדם העוסק בתורה לשמה לתוספת אורות במדות העליונות כאמור, כמו כן נתוספים אורות בנשמתו.

(מעגלי צדק, אות כ"ף)

היצר הטוב תובע את האברים להבנע

וישמע אברם כי נשבה אחיו וירק את חניכיו ילידי ביתו שמנה עשר ושלש מאות וירדף עד דן (בראשית יד יד). הכונה, כאשר ראה יצר הטוב שנשבה אחיו, הוא הלבוש הרוחני כמו שכתבנו, וגם ניצוצות הקדשה, מה עשה, נתחזק ונתאזר באותה מצוה שנשארה שלא כבו אותה העברות, והוא וירק את חניכיו, 'חניכו' כתיב. והמצוה הזאת היא סגור לאדם החוטא, וסגור גימטריא שלו שמונה עשר ושלש מאות, וחד לא דק. ובזו המצוה שהיא הסגור, נתאזר ונתאמן לחזק ולעורר לב האדם להטותו לדרך הישרה, והוא וירדף עד דן, תבע האברים להכניעם בהראותו להם הדינים והענשים שמעתדים לבוא עליהם:

יצר הטוב מייסרו ומראה לו את עונש הגיהנם

ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו ויכס וירדפם עד חובה אשר משמאל לדמשק. הכונה, נחלק יצר הטוב הוא וכל כחותיו על האברים בעולם הזה שהוא דומה ללילה (חגיגה יב:). והכה בשבט מוסר וירדף אחריהם במוסר עד שהראה להם החובה שמתחייב אדם באותו עולם אשר יהיה משמאל לדמשק, דהינו שמשמאל לתורה, כמו שדרשו רבותינו זכרונם לברכה (שבת פח:). למשמאלים בה סמא דמותא, ודמשק היא תורה, שהיא דולה ומשקה חיים לבני העולם:

כשיצר הרע נזכר ביום מותו הוא נכנע

אי נמי ויחלק עליהם לילה, יצר הטוב והאברים הנזכרים (פסוק ב) שנטו אחר יצר הרע, עכשו בהתעורר יצר הטוב שמעו לעצתו ונעשו עבדיו. והוא ויחלק עליהם לילה הוא ועבדיו, יצר הטוב והאברים נחלקו על יצר הרע וכחותיו, והכנס וירדפם עד חרמה במצות ובקריאת שמע ובקסם התורה בכל דבר המועיל לדחית יצר הרע וכחותיו (ברכות ה.). וירדפם עד חובה, דהינו עד חיוב היצר הרע, שעתיד הקדוש ברוך הוא לשחטו (סוכה גב:). על אשר בני אדם רוצים לילך לימינה של תורה והוא מטה אותם לשמאלה, וכשמזכירים לו חיובו ומיתתו בזה הוא נכנע, כמו שאמרו רבותינו זכרונם לברכה (ברכות ה.). יזכר לו יום המיתה ובה יכנע [וכו:]

ויצא מלך סדם לקראתו אחרי שובו מהכות את כדרלעמר ואת המלכים אשר אתו אל עמק שוה הוא עמק המלך (שם פסוק יז). עכשו בא לומר שהלב הוא עקר, כיון שהוא נוטה אחר יצר הטוב כל האברים נגדרים אחריו. והוא ויצא מלך סדם הוא הלב כמו שפרשנו (פסוק ב), יצא לקראת יצר הטוב אחר שובו דהינו אחרי שוב הלב בתשובה, והכה עם יצר הטוב [את] כדרלעמר שהוא יצר הרע, ואת המלכים אשר אתו הם כחותיו:

והשתא יצר הטוב והלב השוו בעצה אחת לעבודת ה' יתברך, ותחת אשר קרא העולם הזה תחלה 'עמק השדים', השתא חזר וקרא אותו עמק שוה הוא עמק המלך מלכו של עולם, שהשוו השתא והמליכו מלכו של עולם עליהם, וסרו כל האברים השתא מהשלכותיו ונפילותיו של יצר הרע שהם השדים האמורים בעמק השדים, השתא נקרא עמק המלך מלכו של עולם. עד כאן רמז היצר הרע לאברים ונצוחם לו:

(פיתוחי חותם פרשת לך לך)

יצר הרע יורד ומפתה עולה ומקטרג

וישבו ויבאו אל עין משפט היא קדש ויכו את כל שדה העמלקי

וגם את האמרי הישב בחצצן תמר (בראשית יד ז). כאן בא לרמז דרכו של יצר הרע וגונדא דילה, דיוורד ומשטין עולה ומקטרג, דמפתה בני אדם עד שישמעו לעצתו, ועולה ומקטרג עליהם למעלה ונוטל רשות על מיתתם (ב"ב טז.), והולך לגיהנם הוא וגונדא דחמה דילה לקטרג עליהם ולדונם שם בדינים קשים ומרים. והוא וישבו ויבאו יצר הרע וגונדא דילה, אחר שהועילו ופתו וקטרגו על בני אדם והמיתום באים אל עין משפט היא גיהנם, הוא קדש, כלומר, היא מקנת ומוכנת לפרענות, כמו שכתוב (ישעיה ל ג) 'כי צרוך מאתמול תפתה'. ויכו את כל שדה העמלקי, שדה, כמו שכתבנו למעלה (פסוק ג) על עמק השדים שהוא העולם הזה, דמי שרדף אחר יצר הרע ישלך ויפל בו ואין לו תקומה, עמלקי קרי בה 'עם לקוי', דהנודנים בגיהנם הם שלקו ברצועות יצר הרע:

כשהגיע זמן הצדיק לעלות מדרגה בגן עדן השטן מקטרג עליו ומה שכתוב וגם את האמרי, לרמז מה שכתב רבנו האר"י ז"ל (שער הגלגלים הקדמה כב), דאותו עולם מעלות מעלות בו לצדיקים, ויש צדיק שבצאתו מזה העולם יושב במעלה הראויה לו, ואחר כך בשבתו בה כמה שנים רוצים להעלותו למעלה יותר ממנה, ואינם מעלים אותו לה עד שדנים אותו בענשים על דברים קלים שלא דנו אותו כבר. וכן על זה הדרך, כשרוצים לעלות אותו מעלה אחרת דנים אותו על מה שלא דנו אותו כבר. ואפשר דכל אלה הדינים על ידי קטרוג יצר הרע, כמו שמצינו ביהושע כהן גדול שקטרג השטן עליו באותו עולם, כמו שכתוב בזה הקדוש (ח"ג ריד). והוא אומר וגם את האמרי הוא הצדיק המבחר, מלשון 'את האמרי' (דברים כו יז), כשרוצים להשיבו בסדר צדיקים אחרים יותר ממעלתו הראשונה, גם זה השטן מקטרגו עד שדנים ועונשים אותו ואחר כך מעלים אותו. ובחצצן תמר פרושה בסדר צדיקים הנקראים תמר, שנאמר (תהלים צב ג) 'צדיק כתמר יפרח', וחצצן מלשון סדר, כמו 'ויצא חצין כל' (משלי ל כז). עד כאן פרש לנו [תחבולות] יצר הרע עם בני העולם בפתויו וקטרוגו בהם בעולם הזה ובעולם הבא, ומכאן ואילך מורה הלחמו עם האברים מה עושה בנצחו אותם או הם בנצחם אותו:

(פיתוחי חותם פרשת לך לך)

קיום המשפט לעצמו נגד היצירה

והמשפט גם כן, צריך אדם לעשות משפט בעצמו ואחר כך לקימו בזולתו, כי תחלה צריך שלא לשמע לדברי יצר הרע לפי שהוא בא לאדם תחלה קדם יצר הטוב, כמו שדרשו רבותינו ז"ל (סנהדרין צא:). 'לפתח חטאת רבין' (בראשית ד ז), וכיון שיצר הרע בא תחלה לאדם צריך שלא ישמע לו. ולזה אמרו בזה הקדוש (ח"א קעט:). 'צדיק הראשון בריבו' (משלי יח יז), מאן הוא רשע ערום דא הוא דאקדים מלה לדינא עד לא ייתי חברה, והדין השומע דברי בעל דין קדם שיבוא חברו, עליו נאמר (שמות כג א) 'לא תשא שמע שווא'. ועל זה נאמר 'צדיק הראשון בריבו', שהוא יצר הרע, ולכן צריך האדם שלא ישמע לו כיון שבא תחלה לבדו להטעים דבריו, אלא 'וצא רעהו וחקר' (משלי שם), עד שיבוא יצר הטוב. והוא המשפט הראשון שצריך האדם לקיים, שלא לשמע לדברי יצר הרע:

(גנזי המלך, תיקון התשובה אות ו)

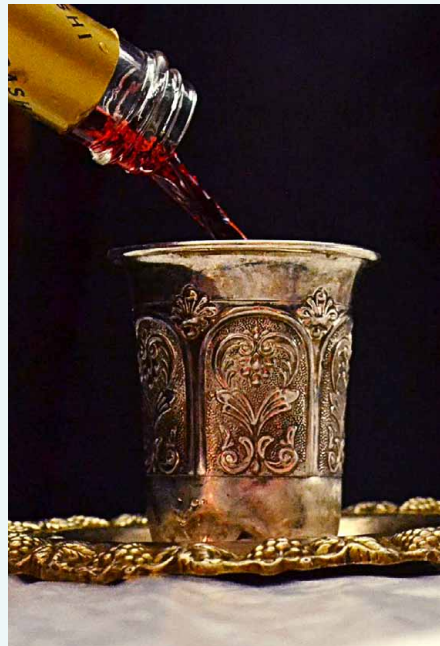
ובשורת ויקרא אברהם (אור"ח סי' יט) יצא להגן על המשחא דרבנותא, והביא מה שהביא הטור (סי' תקפב) ומקורו ברא"ש (ר"ה פ"ד סי' יד) שיש דעות שאין לומר בראש השנה מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון, כיון שראש השנה לא נקרא מועד וחג, ומבואר בזה שאף שראש השנה נקרא בפסוק הנ"ל חג אינו חג גמור כי עיקר שם חג הוא על שם שמקריבים קרבן חגיגה שלא שייך בראש השנה, ולכן אין לומר 'חגים וזמנים לששון' בתפילה, והוא הדין לענין 'אסרו חג בעבותים' שלא נאמר על ראש השנה.

שיעור תוספת שבת וי"ט

בגמרא: מדתניא וענייתם את נפשתיכם בתשעה (ויקרא כג, לב) יכול בתשעה תלמוד לומר בערב, אי בערב יכול משתחשך, תלמוד לומר בתשעה, הא כיצד מתחיל ומתענה מבעוד יום, מלמד שמוסיפין מחול על קודש (ר"ה ט, ב).

בגמרא מובא הדין שלמידים מן הפסוק (ויקרא כג, לב) 'בתשעה' שיש להוסיף מן החול על הקודש בערב יום כיפור. וכתבו התוספות (ד"ה ור"ע) שבכדי לקיים מצות תוספת שבת די במה שיוסיף משהו. אבל התוספות במסכת ביצה (ל. ד"ה דהא) דייקו מהגמרא שם שיש שיעור לתוספת זו, וכן כתב הרא"ש במסכת ברכות (פ"ד סי' ו). וכתבו שמכל מקום לא נתברר כמה צריך להוסיף ולכן יש להפסיק לאכול בערב יום כפור מבעוד יום. ועיין ר"ן במסכת ביצה (טז: ד"ה תנן) שדחה את ראיית התוספות.

ובשורת מהר"ח אור זרוע (סי' קפה) כתב דבר מחודש, שבספר ערוגת הבושם לאחד הראשונים כתב בשם הירושלמי לעשות תוספת שבת שתי שעות, ותמה המהר"ח שאין העולם נוהגין כן, ולכן מפרש שכוונת הערוגת הבושם היא לומר שמשעתים לפני השבת אפשר לקבל עליו השבת אבל לא שיש חיוב בדבר. ויסוד הדברים שזמן תוספת שבת הוא ב' שעות הביאו גם במנהגי מהרא"ק (הל' ע"ש) ומשם בשורת מהר"ל (החדשות סי' מה אות ד) ומשם בדרכי משה (סי' רסא) ומגן אברהם (שם סק"ט). ובביאור הלכה (סי' רסג ס"ד ד"ה קודם) הביא דברי המג"א שכתב שזמן תוספת שבת הוא שתי שעות קודם צאת

נט). אך בכסא אליהו (סי' רצט סק"א) כתב לקיים דברי מהר"י עייאש.

ובשורת משחא דרבנותא (ח"א סי' תרא) כתב גם כן כדברי ר' עקיבא איגר שביום טוב אין להבדיל כי אם באסרו חג, אבל מטעם אחר והוא משום שלאסרו חג יש עדיין קשר לחג, ולכן כתב לחדש שדבר זה נאמר רק לענין הג' רגלים שנקראו חג ונאמר עליהם (תהלים קיח כז) 'אסרו חג בעבותים' ושייך לומר שיש להם קשר ליום טוב, אבל ראש השנה ויום הכיפורים שאינם נקראים חג אין להבדלה שלהם תשלומין כלל.

ובשורת מעשה אברהם (אור"ח סי' מז) תמה עליו מהמבואר בסוגייתנו שהפסוק בכסה ליום חגיגנו נאמר על ראש השנה ואם כן מצאנו שראש השנה נקרא חג, ומסתבר ודאי שפסוק (תהלים קיח, כז) אסרו חג בעבותים נאמר גם עליו. וכן אומרים בנוסח התפילה (לבני ע"מ ועוד) את יום הזכרון הזה ויום טוב מקרא קודש הזה. וכן חלק על דברי הבית יהודה (שם) הנ"ל, עיי"ש. וכן כתב באור זרוע (ח"ב סי' רנו) בשם רב יהודאי גאון שאסור להתענות בראש השנה משום שנקרא חג, וכן הוא בהגהות מיימוניות (שופר פ"א אות א) בשם כמה גאונים. וכן חלק במעשה אברהם על דברי הבית יהודה (שם) והראה שד' שיטות יש בדין אחר המועד לענין שטרות, ומסקנתו היא שיכולים להבדיל אחר יום טוב רק ג' ימים וגם זה רק כשלא הפסיקה שבת בינתיים.

לא הבדיל במוצאי ראש השנה האם יש לו תשלומין

בגמ': תקעו בחדש שופר בכסה ליום חגנו איזהו חג שהחדש מתכסה בו הוי אומר זה ראש השנה (ר"ה ת, א). בגמרא פירשו שהפסוק (תהלים פא ד) 'בכסה ליום חגנו' נאמר על ראש השנה.

והנה השוכח להבדיל במוצאי שבת יש לה תשלומין עד יום רביעי כיון שג' ימים הראשונים שייכים עוד לשבת שעברה, אבל במי ששכח להבדיל במוצאי יום טוב אין שייך לומר סברא זו ולכן אין להבדלה זו תשלומין. ומכל מקום כתב ר' עקיבא איגר בהגהותיו לשו"ע (סי' רצט ס"ו) שבאסרו חג יכול עדיין להבדיל ומשום שלענין הבדלת מוצאי שבת יש דעה החולקת על הדין של ג' ימים ומובא בשו"ע (שם), ומכל מקום אף לדעתם ביום ראשון אפשר להבדיל והטעם משום שזמן הבדלה הוא ליום שלם והיום הולך אחר הלילה, ואפילו לדעת הסוברים שאפשר להבדיל ג' ימים מוכיח רעק"א שמסכימים הם שהיום הראשון נחשב עדיין זמן הבדלה, מה שאין כן שאר הימים אינם אלא בגדר תשלומין, ואם כן גם ביום טוב הדין כן שזמן הבדלה נמשך למחרת עד סוף היום, והביא דבריו המושג ברורה שם (ס"ק טז).

ובברכי יוסף (סי' תצא סק"א) הביא שיטת מהר"י עייאש בשורת בית יהודה (ח"ב הגדפס בתוך לחם יהודה, סי' כח) שדעתו שלענין הבדלה של יום טוב אפשר לברך עד סוף השבוע, וטעמו הוא כיון ששם אחר הרגל לענין שטרות ונדרים הוא עד ט"ו ימים אחר הרגל שכך קבעו חכמים זמן לעולי רגלים עד שישבו לבתיהם לענין שאלת גשמים (ראה ש"ך חו"מ סי' מג ס"ק מז), ולכן מעיקר הדין היה מקום לומר שיכולים להבדיל עד ט"ו ימים אחר יום טוב, ומכל מקום מסתבר לענין הבדלה שאין לאחר כל כך שכיון שהגיעה שבת והגיע זמן הבדלה של מוצאי שבת לא נשאר עוד שייכות להבדלה של מוצאי יום טוב, אך אם חל יום טוב ביום שני בשבוע יכולים להבדיל עד יום שישי. ובברכי יוסף כתב שאין ראייתו מכרעת, וכן כתב במחזיק ברכה (סק"א) ששמע מאחד מגדולי הדור שאין לסמוך על הוראת מהר"י עייאש (ראה שו"ת זרע אמת ח"ג סי' נא ושו"ת יצחק ירנן ח"ג סי'

זריעת האילנות, וכן נפסק בשו"ע יורה דעה (סי' רצד ס"א). ועל אף שבפסוק כתוב (ויקרא יט כג) 'וְעֲרַלְתֶּם עֲרַלְתּוֹ אֶת פְּרִי' ומשמע שצריך שיוציא שלש שנים פירות ואין די בשנים שבהם היה האילן נטוע ולא הוציא פירות, תירץ בשו"ת הרדב"ז (ח"ח סי' קפב) שכוונת הכתוב היא שאם מוציא בתוך ג' שנים פירות יהיו פירות אלו ערלה, אבל אם לא הוציא האילן פירות גם כן עלתה לאילן שנה אלא שאין בשנה זו פירות שיהיו אסורים.

והביא הרדב"ז ראייה לדברי הרמב"ם מסוגייתנו, שהרי מבואר שאם יום אחד בשנה חשיב שנה עלתה לאילן שנה, וביום אחד ודאי שאין האילן מוציא פירות, ועל כרחק אין הדבר תלוי אלא בשנים ולא בהוצאת פירות. וכן הביא הרמב"ן בסוגייתנו (ד"ה ומצאתי) בשם הירושלמי (ערלה פ"א ה"ב), תני גוי שהרכיב אילן מאכל על אילן סרק אע"פ שישראל רשאי לעשות כן חייב בערלה, מאימתי מונה לה משעת נטיעתה. (וראה גם תשובת הרמב"ם מקיצי נרדמים סי' שלח). וכתב הרדב"ז שלפי זה נמצא שברוב האילנות אינו נוהג דין ערלה כלל, משום שרוב האילנות אין עושים פירות עד אחר ג' שנים. וכדברי הרדב"ז שרוב האילנות אינם מוציאים פירות בשנה הראשונה, כן כתבו גם הרמב"ם (מו"נ ח"ג פל"ז) והרמב"ן ורבינו בחיי (ויקרא יט כג). ומבואר שאף שנים שאין האילן מוציא בהם פירות עולים הם למנין שני ערלה.

וכתב לפי זה בשו"ת מהרא"ל צינץ (אור"ח סי' ו אות ה-ו), שאם הרכיבו יחור של אילן הנותן פירות בתוך אילן סרק, מונים שני ערלה משעת נטיעת אילן הסרק ולא משעת ההרכבה. שבירושלמי (ערלה פ"א ה"ב) דעת רבי יוחנן היא שבאופן זה מונים שנות ערלה משעת נטיעה, ונחלקו המפרשים בביאור הדבר, שבפני משה ביאר שהכוונה היא משעת ההרכבה ואף שהאילן זקן הוא מכל מקום רק עכשיו התחיל להוציא פירות ולכן אין מונים שנות ערלה אלא משעה זו. אבל בטורי אבן (ר"ה יא) ומהרא"ל צינץ נקטו שכוונת הירושלמי היא שמונים שנות ערלה משעת נטיעת האילן אף שבזמן נטיעתו היה אילן סרק ולא היה ראוי להוציא פירות, כיון שאין אסור ערלה תלוי בפירות כלל, שאפילו אילן שלא הוציא כלל פירות

(עמ' 224) מביא בעצמו דעת התוס' שדי בתוספת משהו, וכן מביא מספר יראים (סי' רעד), וכמנהג.

ובערוגת הבושם צידד לפרש בדברי המדרש שאמר שמוסיפים שעה לתוספת שבת, שהכוונה לחצי שעה לפני שבת וחצי שעה במוצאי שבת. וכן כתב בספר נועם מגדים (פרשת כי תשא) שתוספת שבת הוא חצי שעה לפני שבת וחצי שעה אחריו, וכן הביא במחזיק ברכה (סי' רסא) בשם כמה ראשונים שתוספת שבת היא חצי שעה. וראה בארוכה באבני שהם (סי' כט) שהביא שיטות רבות בזה.

וראה עוד פניני הלכה (יומא עד:); בחידושו של הגאון ר' וואלף באסקאוויץ בספר סדר משנה (הל' שביתת עשור עמ' סט), ששיעור תוספת יום הכפורים לענין אכילה הוא כל שיתעכל המזון במעיו לפני יום הכפורים, עיי"ש.

אילן שלא הוציא פירות האם עולה לשנת ערלה

במשנה: יום אחד בשנה חשוב שנה (ר"ה י, א).

בגמרא מבואר שלדעת הסובר שיום אחד בשנה חשוב שנה, הוא הדין לענין ערלה נחשב שנה ואם נטעו יום אחד לפני ראש השנה עלתה לו שנה.

והנה הרמב"ם בהלכות נטע רבעי (פ"ט ה"ח) כתב שמונים את שנות הערלה משעת

הכוכבים, והבין בזה בביאור הלכה שגם לדעתו אי אפשר לקבל שבת לפני שעה ורבע קודם השקיעה שהוא פלג המנחה, ולא כתב המג"א אלא שיכולים לקבל שבת כג' רבעי שעה לפני השקיעה שהוא ב' שעות לפני צאת הכוכבים דרבינו תם, וכתב בביאור הלכה שלמעשה יכולים לסמוך על זה ולקבל שבת מאז ובפרט שדעת הלבוש והגר"א היא שאפשר כבר לקבל שבת שעה ורבע לפני שקיעת החמה.

אבל בספר ערוגת הבושם שלפנינו (הוצאת מקיצי נרדמים) כתב שיטה זו פעמיים (ח"א עמ' 186, ועמ' 224) בשם ספר הכבוד (לבעל ספר חסידים), ומבואר שם להדיא שהכוונה שעה לפני שבת ושעה לאחריה, ומדייק כן ממדרש רבה בראשית (פ"ט) שאיתא שם על הפסוק 'ויהי ערב ויהי בקר יום השני', בזה"ל, אמר רבי יודן זו שעה יתירה שמוסיפין מחול על קדש ובה נגמרה מלאכת העולם, ומדייק מזה שיש להוסיף שעה על השבת. ולפי זה מבואר הן שחייב יש בדבר לפי דעה זו לקבל שבת שעה לפני הלילה, וגם מבואר שיסוד שיטה זו אינו משום שלדעתם זמן תוספת שבת הוא ג' רבעי שעה לפני שקיעת החמה, אלא שהוא שיעור שעה, ולסוברים שכל שעות היום מונים מהזריחה עד השקיעה יהיה שיעור שעה זו לפני השקיעה, ולסוברים שכל שעות היום הם מעלות השחר עד צאת הכוכבים יהיה שיעור שעה זה מצאת הכוכבים. ומכל מקום בערוגת הבושם

שיש בזה איסור של 'ובחקתיהם לא תלכו'. אמנם בספר כל בו על אבלות (ח"א עמ' 380) הביא מכמה קדמונים שהשתמשו בתאריך הלועזי למנין השנים, אך בכל המקומות שהביא דייקו להוסיף 'למספרם' או 'למנינם', וכן הביא שיש אומרים שמנין השנים שלהם אינו כלל ללידת אותו האיש והשתמשו בו עוד טרם לידתו, וכמובן שהיתר זה הוא רק לגבי מנין השנים. ועיין שו"ת ברכת חיים (ח"א סי' ח) שהמשתמש בתאריך שלהם בשביל צרכי מסחר, יש לומר שאין בזה איסור, עיי"ש.

חייב הפרשת תרומה ומעשר מפירות האילן האם היא מדאורייתא

בגמ': תנא לירקות ולמעשרות ולנדרים לירקות מאי נינהו מעשר ירק היינו מעשרות תנא דרבנן וקתני דאורייתא וכו' (ר"ה יב, א).

בגמרא ביארו כפילות הזכרת דיני ראש השנה למעשרות במשנה, שנזכרו הן בפירוש 'מעשרות' והן ב'ירקות' שהוא מעשר ירק, שהתנא שנה דרבנן ושנה דאורייתא. ודייקו מכאן התוספות (ד"ה תנא) שמשמע מזה שרק תרומת ירקות היא דרבנן אבל שאר פירות חייבים במעשר מדאורייתא. אבל מסקנת התוספות שאין תרומת פירות האילן דאורייתא חוץ מדגן ותירוש לבד שהם דאורייתא.

ב'חודש הראשון הוא חודש ניסן, עיי"ש. והקשה הרמב"ן (שם) שהרי מצינו שיש שמות בפסוקים גם לפני גלות בבל כמו 'ירח האיתנים' שנכתב על שלמה, וכן נאמר שם 'חודש זי'. ותירץ הרמב"ן שאין שמות אלו שמות עצם שקראו לחדשים אלו, אלא שקראו להם כן על שם מה שקרה בהם שנולדו בו זיוותני עולם ושיש בו זיו לאילנות וכדומה וכמבואר בסוגייתנו. ועיין בחידושי הכותב שבעין יעקב מגילה (ד: -ה: מדפי הספר), שמוכיח בדעת הרמב"ן שגם כשכותבים שמות החדשים ניסן אייר וכדומה, מכל מקום חייבים לכתוב את המנין מניסן.

וכן לענין מנין השנים למספר הנוצרים יצא נגד זה החתם סופר בחריפות, וז"ל בדרשות חתם סופר (ח"ב אב תק"ע ד"ה במדרש), נראה במנין שאנו מונין לבריות עולם זוכרים אנחנו כי העולם מחודש וגו', ולא כאותם חדשים מקרב המונים שכותבים בריש מגילתא מנין לידת משיח הנוצרים, וכותב וחותר עצמו שאין לו חלק באלקי ישראל, אוי להם כי גמלו לנפשם רעה בתורת ה' מאסו וחכמת מה להם. עכ"ל. וכן תלמידו בשו"ת מהר"ם שיק (י"ד סי' קעא) סובר שהכותב או אומר מנין השנים של הנוצרים עובר באיסור דאורייתא של 'ושם אלהים אחרים לא תזכירו' ופסק כמותו בשו"ת יין הטוב (או"ח סי' ח) ואסר לכתוב על מצבות במנין שלהם. והביא עוד דברי היפה ללב (ח"ה י"ד סי' קעא אות ג) שכותב

בג' השנים הראשונות נפטר מערלה, ולא הקפידה התורה אלא שלא לאכול הפירות הצומחים בג' השנים הראשונות. [וראה עוד בזה בעמק הלכה (ח"א סי' סט) שדן בגדרי הדבר ובגמ' לענין אילנות סרק העתידים להוציא פירות לעתיד לבא שיש לדון אם יצטרכו להמתין להם מנין שנות ערלה].

ההשתמשות בתאריך לועזי

בגמ': בשנה הרביעית בחדש זיו בירח שנולדו בו זיוותני עולם והכתיב בירח האיתנים התם דתקיפי במצות ואידך נמי הכתיב בחדש זיו ההוא דאית ביה זיוא לאילני (ראש השנה יא, א).

בגמרא נתנו טעם לשם ירח האיתנים ולשם חודש זיו. והנה הריטב"א (לעיל ג. ד"ה חדא) הביא דברי המכילתא (יתרו פ"ז) על הפסוק זכור את יום השבת, ומפרשו ר' יצחק (בילקוט הגירסא ר' יוחנן) שלא תהא מונה כדרך שאחרים מונין אלא תהא מונה לשם שבת, דהיינו לקרוא להימים ראשון ושני בשבת ולא בשמות, וכן הביאו הרמב"ן עה"ת (שמות כ ח). נמצא שלדברי הרמב"ן יש מצוה לזכור את השבת באמצע השבוע, וכתב הכף החיים (סי' קלב ס"ק כו) עפ"י שער הכוונות (דרושי סדר שבת - דרוש א ענין ויהי נועם) שמטעם זה נהגו לומר לומר כל יום לפני השיר של יום 'היום יום ראשון בשבת' וכדומה בכדי לקיים מצות זכירת שבת לשיטת הרמב"ן. וכן כתב החתם סופר על התורה (פרשת בא) שיש ליזהר לכתוב במכתבים יום ראשון בשבת וחודש הראשון.

והרמב"ן בדרשה לראש השנה (ד"ה ותשובת) מוסיף לבאר באריכות ואחריו הריטב"א (שם) שגם לענין החדשים מה שאמרה תורה שחודש ניסן הוא החודש הראשון היינו כדי שנזכור יציאת מצרים ולא משום שבו נברא העולם, ולכן נאמר ראשון הוא 'לכם' שרק לישראל הוא ראשון למנין חדשים. ומטעם זה לא נתנה תורה שם לימים וחדשי השנה כדי שנקרא להם ראשון שני ונזכור ע"ז שבת ויציאת מצרים. ומה שהנביאים כן כתבו אח"כ שמות לחדשים, מבאר הרמב"ן דהיינו משום שהיה צווי לזכור גאולת בבל, וזכר לזה קראו לחדשים בשמות הבבליים אבל תמיד הזכירו גם מנין החודש לניסן כמו

באכילת מרקחת אתרוגים מטעם אחר, שודאי מי שכבר בירך שהחיינו בשעת נטילת ארבעת המינים בסוכות אין לו לברך שוב שהחיינו על מרקחת האתרוגים ואם מברך ברכתו היא ברכה לבטלה, כיון שמעיקר דין הש"ס ברכת שהחיינו צריכים לברך בשעת ראיית הפרי החדש ולא בשעת האכילה (ראה עירובין מ; שו"ע או"ח סי' רכה ס"ג, סדר ברכת הנהנין לשו"ע הרב פ"א סי"ב), אלא שעתה נהגו להמתין ולא לברך עד שעת האכילה, כדי שלא לחלק בין מי שאינו נהנה בשעת הראיה שאינו יכול לברך אז לבין מי שנהנה בשעת הראיה ויכול לברך אז (סדר ברכת הנהנין שם על פי המג"א). ואם כן נמצא שמי שכבר בירך בשעת הראיה כשנטל את הלולב כבר יצא ידי חובתו ושוב אינו יכול לברך בשעת האכילה. וכבר קדמו בסברא זו בלקט יושר לתלמיד התרומת הדשן (עמ' 149), וכן כתב בשו"ת מהר"י אשכנזי (או"ח סי' ט).

אך בשו"ת כתב סופר (או"ח סי' כג) כתב שברכת שהחיינו שמברכים בשעת נטילת לולב אינה על ראיית האתרוג אלא על קיום המצוה, שזכה והחיהו ה' לעשות המצוה ואינה על הפרי כלל, ואף שיש מקום לומר ששמח גם על כך שיש לו פרי שיכול לקיים בו את המצוה, מכל מקום כיון שלא נהגו עתה לברך על הראיה הרי מסתמא אין כוונתו שברכת שהחיינו תהיה גם על שמחת ראיית הפרי, והרי הוא כמכוין שלא לצאת בברכת שהחיינו אלא חיוב הברכה על המצוה ולא על ראיית הפרי, ולכן אינו יוצא ידי חובתו בזה ושפיר יכול לברך אחר כך בשעת אכילה. ועד"ז כתב בהגהות לפסקי תשובה (ח"א סי' צט). וראה עוד ניצני ארץ (קובץ ה' עמ' 9) בתשובת האדר"ת שהאריך בענין זה.

ועוד צידד בכתב סופר לפטור אתרוג מברכת שהחיינו מטעם אחר, כיון שאין שמחה בליבו של אדם בראיית אתרוג או באכילתו כיון שאינו נהנה מהפרי אלא רק אחרי שנעשה בו תיקון גדול בתערובת מינים שונים. אך בשדי חמד (מערכת ברכות אס"ד סי' ב ס"ב) חלק עליו וכתב שודאי אין לדון דין האתרוגים כדיון בוסר מטעם זה, ואין לפטרם מברכת שהחיינו. וע"ע בלקוטי הערות בסו"ס כתב סופר מש"כ בזה.

רש"י (ד"ה דאיך) שהאתרוג דר באילנו ב' או ג' שנים, ולכן אפשר שיהיה כדבר הזה שיחנטו האתרוג לפני שבט בשנה אחת וילקטוהו בשבט של שנה האחרת.

ועל פי זה דנו האחרונים לענין ברכת שהחיינו על אכילת אתרוג, שהנה בשו"ע (או"ח סי' רכה ס"ו) מבואר שפרי שאינו מתחדש משנה לשנה, אפילו אם יש ימים רבים שלא אכל ממנו, אינו מברך עליו שהחיינו. וכתב במשנ"ב (ס"ק טז) שהכוונה לפרי שאפילו בימות החורף אינו משתנה ממראיתו כגון אתרוג וכיוצא בזה הדר באילנו משנה לשנה, שכיון שעומד בירקותו כל השנה אין הנאה נרגשת בחידושו ולכן אין מברכים עליו שהחיינו. וכן הביא בבאר היטב (שם ס"ק יא) בשם שו"ת שער אפרים (סי' לה) שעל אתרוג אין לברך שהחיינו כיון שהוא דר באילנו משנה לשנה. וכן כתב בשו"ת הלכות קטנות (ח"א סי' רלג, ח"ב סי' רנז). אך היעב"ץ במור וקציעה (שם ד"ה אמנם) כתב שבמדינות אירופה שמביאים את האתרוגים מארץ רחוקה, פשוט שראוי לברך עליהם שהחיינו מיד בראיתם, שהרי ודאי עבר זמן רב שלא ראה אותם חדשים, שהישינים אין מראיתם עליהם שכבר צמקו ויבשו להם ולא נשאר בהם לא תואר ולא הדר, ולכן אף שנמצאו עדיין פירות ישנים מברך על החדשים הטובים למראה ולמאכל ביתר שאת.

והמהרש"ק בשו"ת האלף לך שלמה (או"ח סי' צב) העלה להלכה שלא לברך שהחיינו

אבל דעת הרמב"ם שחיוב הפרשת תרומה ומעשר מפירות האילן הוא דאורייתא, וכמבואר בדבריו בהלכות תרומות (פ"ב ה"א) ובהלכות מעשר (פ"א ה"ט) ובהלכות מעשר שני (פ"א ה"ג). והראב"ד בשנים מהמקומות הנ"ל (מעשר ומעשר שני) חולק עליו וסובר כדעת התוספות כאן שאין חיוב הפרשת תרומות ומעשרות פירות האילן מדאורייתא. ומכל מקום גם לדעת הרמב"ם יש אומרים שצ"ל ותבלינים וכרשינים אין בהם חיוב תרומה אלא מדרבנן (ראה דרך אמונה תרומות פ"ב סק"א).

וכן דעת הרבה ראשונים כדעת התוספות וכן כתב הרמב"ן עה"ת (דברים יד כב) ורמז לדברי הרמב"ם וכתב ותהיה בזה נזהר, שכבר טעו בו מגדולי המחברים. וכן דעת רש"י בכמה מקומות (ברכות לו. ד"ה גבי, נדה ג. ד"ה לא). וראה דרך אמונה (שם) בשיטות שונות של הראשונים בזה. ולהלכה הכריע בחזון איש (שביעית סי' ז ס"ק כה) כדעת רוב הפוסקים שכל התרומות והמעשרות חוץ מדגן תירוש ויצהר אינם אלא מדרבנן, וגם אם הפריש לא חלה ההפרשה מן התורה. ואפילו אורז פטור מן התורה אף שלענין חלה נגדר הוא להתחייב בחלה מן התורה כדגן, שלענין תרומות ומעשרות אינו נגדר (חזו"א זרעים לקוטים סי' א סק"א). ושמן שחייב מן התורה הוא דווקא בשמן זית, אבל שמן שומשומין ואגוזים ושאר שמנים לכל הדעות אינם חייבים בתרומות ומעשרות אלא מדרבנן, אף לדעת הרמב"ם (ראה שיטה מקובצת זבחים עו. אות ד, ודרך אמונה תרומות פ"ב בציון ההלכה ס"ק יט).

ברכת שהחיינו על 'אכילה' אתרוג בט"ו בשבט

בגמ': תנו רבנן מעשה ברבי עקיבא שליטת אתרוג באחד בשבט ונהג בו שני עישורין וכו'. (ר"ה יד, א).

בגמרא מבואר דין האתרוג לגבי מעשרות, ואחת האוקימתות בגמרא למעשה שהיה ברבי עקיבא שנהג שני עישורים באתרוג שנלקט קודם א' בשבט היא, שהאתרוג חנט לפני ט"ו בשבט של השנה הקודמת ונשאר באילן מהשנה הקודמת ונמצא שחנט בשניה ונלקט בשלישית. ופירש

הרה"ק רבי מנחם נחום מטשערנאביל זי"ע בעל "מאור עיניים" י"א מרחשון תקנ"ח

היה מכבד מאד עניים. כאשר באו אליו עשיר ועני כדי להתייעץ עמו ולקבל ברכת פיו, הקדים את העני לדבר עמו באריכות, וכשנכנס אחריו העשיר קיצר הרה"ק בדבריו, ואחרי שיחה מעטה בירך אותו ופטרו לשלום. כשהושיט לו העשיר את הפדיון, מיאן לקבלו ואמר לו לך למקום פלוני, ושם תן את הכסף לעני פלוני, ואז תתמלא משאלתך ותשיג בקשתך.
(ספיר ויקרא ע"ח - להגה"ח ר' מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

אורו של רבי מנחם נחום זי"ע מטשערנאביל זרח בשנת ה'ת"צ בעיר נוריןסק, במדינת ווהלין שבמערב אוקראינה, בה נולד לאביו רבי צבי זצ"ל, בנו של רבי נחום גאון זי"ע.

בעודו ילד נתייתם מאביו, והוא נתחנך על ברכי דודו אחי אביו. בהגיעו לפרקו נשא את הרבנית ע"ה, שהיתה נכדתו של הגאון רבי יצחק שפירא זצוק"ל, מהרבנים המפורסמים בשעתו בעיר לובלין.

בהיותו אברך שמע את שמעה של תנועת החסידות אותה יסד והקים מרנא ורבנא הבעש"ט הק' זי"ע, ואט אט נמשך לבו להכיר את הדרך החדשה, עד שנסע אל רבנו הבעש"ט ונעשה לאחד מתלמידיו המובהקים. לאחר הסתלקותו של הבעש"ט בחג השבועות תק"כ, קבל את מרותו של ממשיך דרכו המגיד הגדול זי"ע ממעזריטש.

עוד בחיי רבו החל רבי מנחם נחום לנסע לעירות בוהלין לעורר את העם בדרשות מוסר וחסידות, וכך יצא שמו כהמגיד הגדול מטשערנאביל. לאחר הסתלקות רבו המגיד ממעזריטש זי"ע (י"ט כסלו תקל"ג), הוא החל לנהוג באדמור"ת בנורינסק, לאחר מכן עבר לגור בפראהאביטש (פורהבישצ'ה), וממנה עבר לעיר טשערנאביל שבצפון אוקראינה. רבים מהצדיקים בזמנו הסתופפו בצילו, ועל כך כתב לימים נכדו הרה"ק רבי יעקב ישראל טווערסקי זי"ע מטשערקאס, כי אצל סבו רבי מנחם נחום היה שלחן כבוד של צדיקים עטויי בגדי לבן.

ביום י"א מרחשון תקנ"ח עלתה נשמתו השמימה, ומנו"כ בבית העלמין בעיר טשערנאביל שבאוקראינה.

דברי תורתו של רבי מנחם נחום יצאו בספר "מאור עיניים" אשר נחשב לאחד מספרי היסוד של החסידות. דברי תורתו על הש"ס הדפסו בסוף הספר 'מאור עיניים' במדור "ישמח לב".

אחרית ימיו בימי המלחמה הנוראה

עוני וסבל היו מנת חלקו של הרה"ק רבי מנחם נחום מטשערנאביל זי"ע כל ימיו. בספרו 'מאור עיניים' (פרשת נשא) הרה"ק מעיד על עצמו: 'אין חכם כבעל הנסיון שכמה פעמים היו לי יסורים גדולים'. ובפנקס הגמ"ח של חברת משניות דטשערנאביל נמצא כתוב: הרב המגיד מו"ה מנחם נחום נתן ספר חסידים, וכשיתן אחד רובל כסף יחזירו לו ספר הג"ל. אך על אף עניותו היתה מונחת לפניו תמיד רשימת עניים שהיו צריכים לפרוע חובות, או עמדו להשיא בנותיהם וכדומה, ודאג להם למעלה מכפי יכולתו, ותמיד

ביאר את הפסוק על פי סידורו של הכפרי לעלות לארץ ישראל

פעם אחת נסע הרה"ק רבי נחום מטשערנאביל זי"ע בדרך והגיע לכפר נידה, שבו ישב יהודי בודד והחזיק את ה"ארענדא" (בית מרוח) שהיה לו בירושה

במשך דורות רבים.

ויהי בחצי הלילה, העירה האשה את בעלה הארענדער, ואמרה לו: כנראה אורחינו אינו מרגיש בטוב, כי אני שומעת אנחות חזקות בוקעות מחדרו, לשמע דבריה קם ממיתו לקח גר דלוק בידו וירד לבדוק במה המדובר, ואכן שמע אנחות בוקעות מהחדר, הוא התכופף כדי להציץ דרך חור המנעול, וראה שהאורה יושב על הארץ, גר בידו, מתנענע וממלמל בשפתיו, כשמדי פעם פורצת אנחה עמוקה מפיו, כעת כבר לא היה לו אפילו ספק קל שאכן אורחו אינו מרגיש בטוב, לכן דפק על הדלת, נכנס והתנצל שהיות וכפי הנראה סובל האורח מכאבים, על כן הוא בא לשאול אם לא כדאי להביא רופא אליו.

ענה לו הרה"ק שהוא מרגיש ב"ה בטוב, אלא שהוא עורך תיקון חצות, שאל הארענדער, תיקון חצות מהו, ולצורך מה נערך, ענה לו הרה"ק על חורבן בית המקדש. שאל הארענדער, ומהו בית המקדש, ומה פירוש חורבן בית המקדש, כשראה הרה"ק עם מי שיש לו עסק, התחיל להסביר להיהודי, בעבר גרו היהודים בארץ ישראל, וה' להם את בית המקדש, ובעוונותינו הרבים החריבו הגוים את בית המקדש והגלו אותנו מארצנו הקדושה, וכאשר יבוא המשיח, הוא יקח את כולנו לארץ ישראל ויבנה את בית המקדש. תוך כדי שיחה שאלו הרה"ק, נכון שגם אתה רוצה שהמשיח יקח אותנו לארץ ישראל, ענה הארענדער, איננו יודע, אלך לשאול את אשתי. הוא הלך אליה, וראשית הרגיע אותה, שהאורה מרגיש בטוב, אלא הוא אומר שמשיח יקח את כל היהודים לארץ ישראל, והוא שואל אותי אם גם אני רוצה, ועל זה באתי להתייעץ עמך. ענתה האשה ואמרה, לך תגיד לו, שהדבר אינו בא כלל בחשבון, אנחנו

יבוא ניפטר מכל זאת. התיישבה האשה בדעתה, ולבסוף אמרה לו, לך ותגיד לאורח, לנו טוב כאן, יש לנו כל הצורך, אלא מאי, הגוים עושים לנו צרות, לזה יש לי פתרון שמשיה יקה את כל הגוים לארץ ישראל, ואנו נישאר כאן.

כאשר שמע הרה"ק ר' נחום את תשובת הארענדער נענה ואמר: זו כוונת הפסוק בפרשת וארא "והוצאתי אתכם מתחת סבלת מצרים", פי' שלא תוכלו לסבול את הגלות, שהצעד הראשון לקראת הגאולה היה זה, שהגלות נמאסה בעיני בני ישראל, כי כל זמן שאפשר עוד לסבול את הגלות, אין הגאולה יכולה לבוא.

(שרפי קודש עמ' קסב)

כבר אנשים באים בימים, הצלחנו לחסוך מעט רכוש, יש לנו בית קטן משלנו, כמה פרות ועגלים, לול עם תרנגולים, ולא יתכן שנעזוב כך את הכל ונעלה לארץ ישראל. כשחזר והרצה את הדברים לפני הרה"ק מטשערנאביל, החל הרה"ק לשכנע אותו כי הגם שזה נכון שכאן יש להם כבר רכוש, אולם יש גם צרות צרורות מהגוים ואילו בארץ ישראל, כאשר יבוא משיח, נשתחרר מכל הצוררים. השיב הארענדער, שהוא ילך לשאול עוד פעם את אשתו.

חזר הארענדער לאשתו ואמר לה, נכונים דבריך, שכאן יש לנו בית קטן רפת ולול, אולם פה הגוים עושים לנו צרות, והבעל הוסיף נופך משלו האין את זוכרת מה שהיה בשבוע שעבר כיצד השתכר שכננו הגוי, לקח אבנים וניפץ לנו את כל החלונות, ואילו כשמשיה

הגאון חכם רבי יהודה צדקה זצ"ל ראש ישיבת פורת יוסף ובעל 'קול יהודה' י"ב מרחשון תשנ"ב

בכניסה, הוציא עט מכיסו ומחק כמה מילים מאחת המודעות.

ראו כך התלמידים ובדקו מה הרב מחק, והנה הם רואים שהרב קרא מודעה שבה היה כתוב "מבקשים שלא לדבר בעת התפילה ובקריאת התורה" והוא מחק את המילים "בעת התפילה ובקריאת התורה".

ניגשו התלמידים מיד אל הרב ושאלו מה ראה פסול בנוסח שנמצא בכל בתי הכנסת? השיב להם הרב "ממודעה זו אפשר להבין שכל מה שמבקשים זה לא לדבר רק בקריאת התורה ובשעת התפילה, כאילו שבשאר הזמנים כן מותר לדבר. מי לקח את ההיתר הזה לדבר דברים בטלים שלא בזמן קריאת התורה והתפילה? אם יש צורך לדבר שיחת חולין, יעשה זאת מחוץ לבית הכנסת...!" גל מתקוות וערבות התורה

חכם יהודה צדקה נולד לאמו שמחה ולאביו חכם שאול בעיר ירושלים בשנת תר"ע. בילדותו התחנך בתלמוד תורה בני ציון ולאחר מכן המשיך בישיבת פורת יוסף. בשנת תרצ"ד נישא לפהימה בטאט והתגורר בשכונת "גאולה". בשנותיו האחרונות עבר לגור בשכונת "בית ישראל".

בשנת תרצ"ז מונה על ידי חכם עזרא עטיה, שהיה רבו המובהק, למסור שיעורים בישיבת פורת יוסף, ובשנת תש"ל נתמנה חכם יהודה צדקה לראש ישיבת פורת יוסף.

חכם יהודה צדקה פעל להחזיר עטרה ליושנה, וידיו רב לו כאחד החלוצים ביסוד רשת החינוך 'מעין החינוך התורני'. חכם יהודה צדקה העמיד אלפי תלמידים.

בשנת תשל"ט נפטרה אשתו ונשא לאישה את בתו של מימון סודרי שהיה השמש בישיבת פורת יוסף בעיר העתיקה.

חכם יהודה צדקה נתבקש ליישיבה של מעלה ב"ב בחשוון תשנ"ב ומנוחת כבודו בבית העלמין סנהדריה בירושלים. חכם יהודה צדקה חיבר את ספר 'קול יהודה' - דרושים על פרשיות השבוע, חידושים על הש"ס ומאמרים.

איזה מילים מוזק הרב מהמודעה ומדוע?!

מסופר על חכם ר' יהודה צדקה זצ"ל שנכנס לבית מדרש בירושלים להתפלל ערבית. כאשר הגיע אל לוח המודעות הניצב

תפילת מנחה שעלתה 80,000 ל"י

סיפר הגה"צ רבי יהודה צדקה ר"י פורת יוסף זצ"ל: מעשה ביהודי עשיר שעלה לארץ מטורקיה ושמו פלטי ע"ה, כגודל עשירותו כך גודל יראתו, ירא שמים גדול המקפיד על קלה כבחמורה.

היה לו בית חרושת לחוטים והעסיק בו כ-400 פועלים, והוא סיפר לי סיפור שהיה עמו. לפעמים היה מזדמנת לו עיסקאות טובות, כשהוא מוכר קרונות של רכבת עם סחורה של חוטים, ומרוויח על ידם הון עתק.

יום אחד עמד לסגור חנותו כדי להתפלל מנחה בציבור, והנה

כאשר סיפר לי עובדא זו, סיים ואמר: אמנם הרווח של הסחורה הזאת היה 80,000 ל"י, אבל כשאני נזכר שמנחה עלתה לי 80,000 ל"י. אני שמח כל חיי, כסף הולך כסף בא, הייתי יכול לעמוד רגע אחד להתפלל מנחה ביחידות, אבל הייתי מפסיד מנחה בציבור, זה הפסד יותר גדול! ברוך ד' שנתן לי כח לעמוד בניסיונות.

מר פלטי ע"ה קיים דברי התנא (מסכת אבות) "והווי מחשב הפסד מצוה כנגד שכרה" - מה שמפסידים אין נורא כל כך, אבל תחשוב מה אתה מרוויח לעומת זה את ה-80,000 ל"י לא היה לוקח אותו לקבר, אבל את תפילת מנחה שהיתה שוויה 80,000 ל"י הוא כן לקח אותו לעולם הבא, ובכל פעם שהיה מר פלטי נזכר בזה, היה שמח שמחה גדולה.

בדיוק באותו רגע נכנס לחנות סוחר גדול והזמין סחורה בשווי של 80,000 ל"י - קרון מלא חוטיץ, ענה לו מר פלטי, שמע, עכשיו אני צריך להתפלל מנחה. הסוחר הגיב, אני צריך סחורה זו לעוד שעתיים, ואני לא אספיק להעביר את הסחורה לרכבת, אצטרך ללון כאן כל הלילה, אני לא מוכן! אם תמכור לי עכשיו - אקנה ממך. אם לא, אקנה במקום אחר - לא חסר ממי לקנות. ענה לו מר פלטי: שמע נא, אצלי דבר ראשון תפילת מנחה! אני אעשה את העסק שלי, ואתה תעשה את העסק שלך. אני אלך להתפלל מנחה, אתה, מה שתמצא תעשה, והלך להתפלל מנחה.

ואכן אותו סוחר פנה למקום אחר וקנה שם. כאשר חזר מתפילת מנחה ושמע שקנה כבר סחורה במקום אחר, שמח שמחה גדולה.

הרה"ק רבי ברוך מקוסוב זי"ע בעל יסוד האמונה, עמוד העבודה י"ג חשוון תקמ"ב

נתקבל למגיד בעיר קאסוב, ואז נודע שמו בשם רבי ברוך מוכיח (תולדות יעקב יוסף), או רבי ברוך מקאסוב. לא ידוע מי היו רבותיו, בספרו נחמד ונעים, מביא הרבה דברים ששמע מדודו הרה"ק רבי משה מקיטוב, וקוראו דודי החסיד המפורסם.

רבינו ראה את תעודת חייו בקירוב לבבות ישראל לאביהם שבשמים, ובעמידתו בפרץ נגד סכנות הזמן, היה דרשן מצוין, ונפק מפומיה זקוקין דנורא זו תורה, לעדת ישראל, הוצק חן בשפתותיו להסבירה, ביראת ה' הטהורה, הכינה וגם חקרה, מוכיח לרבים בדרך הישרה, מתאווים בכל עת לשמעו ולזכרה, כי ברוך הוא וברוך טעמו, חיים זכה לשמרה. (לשון תלמידו רבי אריה לייב אב"ד בוטשאן בהסכמתו על ספרו)

רבינו חי בתקופה שבה פעל הרשע הנוכל יעקב פראנק ימ"ש, שהצליח להטות אחריו הרבה משלומי אמוני ישראל. רבינו עשה ופעל למען ה' ותורתו להשיב רבים מעוון, ולהצילם מליפול לרשת שטמנו להם. עשה לדרך פעמיו, ונסע על פני עיירות וכפרים, ובכל מקום השמיע הוד קולו, קול הוצב להבות אש, להתריע מפני מכה מהלכת הכובשת לבבות, ולהסיר את הלוט מעל פני הנוכל יעקב פראנק שר"י.

שלושה אחים גדולים וצדיקים חיו בתקופת הרה"ק הבעל שם טוב זיע"א, האחד שמו רבי משה אב"ד קיטוב, השני רבי חיים מהורודענקא, והשלישי רבי אברהם מקאסוב. שם אביהם היה רבי שלמה, אודות האב אין ידוע כלום, וגם אודות הבנים הנעלם יותר מהגלוי.

אמנם על רבי משה ידוע שנולד בשנת תמ"ח, כאשר שימש ברבנות קיטוב, היה הרה"ק רבי אברהם גרשון מקיטוב גיסו של הבעש"ט דיין בבית דינו, והיה לו שייכות קרובה למרן קודש הקדשים הבעש"ט. רבינו מביא בשמו הרבה ענינים בספר נחמד ונעים, גם בספה"ק תולדות יעקב יוסף פרשת תזריע עמוד שטו הובא ענין בשמו, בספר בוצינא דנהורא יש מכתב מהבעש"ט אל רבי משה.

על פי המקובל בקיטוב, היה הוא האיש שגילה לרבים את דמותו האמיתית של הבעל שם טוב הקדוש, "כי היה רבו וקשיש מניה, והודיע טבעו בעולם".

הבן השלישי רבי אברהם מקאסוב, לא ידענו אודותו כי אם מה שכותב עליו בנו רבינו, בספרו נחמד ונעים פרשת ויגש, "אדוני אבי מורי, אביר הרועים, מוכתר ומושלם בכל חכמה וחיידה". רבינו נולד בבית רבי אברהם, ויקרא שמו ברוך, ברבות הימים

זכרון לעדיק

מעשיהם של צדיקים שהללוהו יחולו השבוע

השכיל לפרש את דבריו על פי יסודות השכליים שקבע הרמ"ק בספריו, הראה איך כל מושג מסודות האר"י המדברים בלשון הגשמה, כוונתם על ענין שכלי ורוחני, מופשט מכל גשם. רבינו נסתלק לבית עולמו ביום י"ג חשון תק"מ, ומנוחתו כבוד בעיר קאסוב, שלא כרוב המצבות בבית החיים, נשתמרה מצבתו בשלימותה ולידה מצבת אשתו הרבנית. השאיר אחיריו את ספריו יסוד האמונה, עמוד עבודה, נחמד ונעים. (תולדותיו שנדפסו בהקדמת ספריו, יסוד האמונה ועמוד העבודה, ימי זכרון)

מה השיב ליצד שבא אליו לאחר התפילה

פעם בא אליו היצר הרע אחר התפילה, וציין בפניו שתפילתו היתה בכוונה גדולה, התכוון להביאו לידי גאווה, ועל ידי זה להוריד את התפילה. השיב לו רבינו, איך יתכן שתפילתי היתה כדבעי, הלא התפללתי 'הסדר שטן מלפנינו ומאחרינו', השטן שבא קודם התפילה, לבלבל במחשבות רעות, והשטן שבא אחר התפילה, לבלבל במחשבות גאות. ואם התפילה היתה בכוונה ונתקבלה לרצון, איך יכולת לבא אלי עתה.

(ברית אברם פ' וישלח)

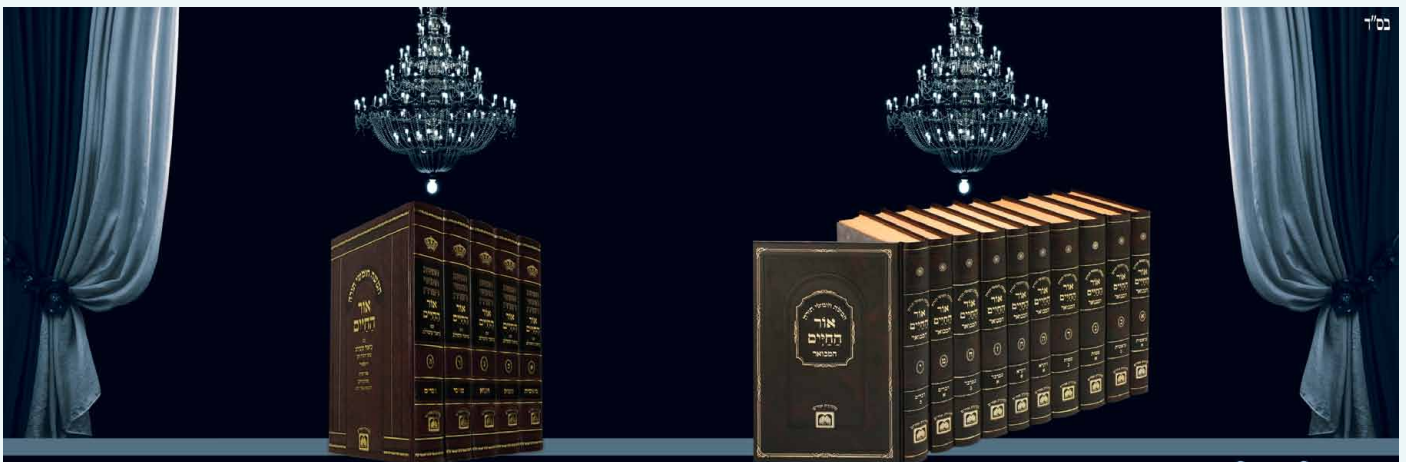
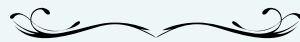
הסיבה העיקרית שהביאה את החורבן באמונת ש"צ, לפי מה שאמרו גדולי ישראל בימיהם, היה שהגשימו הרבה מושגים בקבלה, ופירשו דברים נעלים ונעלמים כפשוטם. ש"צ בעצמו חיבר ספר בקבלה, בו סילף וגישם הרבה ענינים, אחריה בא הרשע נחמיה חיון שר"י המכונה נח"ש, וחיבר גם הוא ספרים בדרכו.

המקובל רבי יוסף אירגאס זצ"ל יצא נגדו בשנת תע"ה במלחמת חרמה, בשני ספריו 'תוכחת מגולה', ו'הצד נחש', בספרים אלו מוכיחו ומברר איך שמהפך דברי אלקים חיים ומגשמים.

רבי יוסף לא הסתפק בעריכת קרב נגד איש טמא זה, כי ידע והרגיש שחובת השעה היא ללמד דעת את העם להדריכם בנתיבות יושר בלימוד הזהר והקבלה, כדי שלא יבואו לידי ספיקות ולא יכשלו במכשול ההגשמה שהיא שורש המכה.

כך הבטיח בקונטרסו תוכחת מגולה, ואם יגזור ה' בחיים, אנכי הרכיל אגלה סוד הכמוס ורמוז בענינים הללו, מהו עמעות, מהו מקום פנוי, מהו צינור, התפשטות, הסתלקות, זווג ועיבוד וכנויים אחרים כאלה, כדי להציל התלמידים מן המכשולות, שלא יכשלו ויתלכדו ברשת הטעות והשיבוש.

על כן עמד רבינו, וחיבר את ספרו הקדוש יסוד האמונה, בו הסביר את הענינים בקבלה בדברי האר"י הקדוש, ובכחו הגדול

לילות שישי ושבת זה אור החיים המבואר

אור החיים המשולב

תמצית עשרה ספריו הביאור 'מאורי אור'
ו'ליקוט מאורי החיים'
ביאור משולב שזור באומנות בעות המילים
'אור תורה' | 'תורת חיים'
הערות, ציונים ומקורות
עימוד מרהיב עין

אור החיים המבואר

10 כרכים של מתיקות נצחית:
הביאור המקיף על כל ספר האור החיים הק'
'מאורי אור' - מאר ענין הלמוד
'מאורי החיים' - מקורות מחול'
ביאור רש"י
עימוד מרהיב עין

חיים של תורה

ארה"ב: 437-0054 (718) | אירופה: 0176-8806-44-20
להשיג בחנויות הספרים המובחרות

מרכז הזמנות: 1800-22-55-66

הרה"ק רבי אברהם אלימלך פרלוב מקרלין הי"ד י"ד מרחשוון תש"ג

ליל י"ד אלול תרצ"ט נסע רבינו בחזרה, כעבור שלושה ימים בלבד, י"ז אלול תרצ"ט, פרצה המלחמה הארורה השואה האיומה. כשהגיעה הספינה לנמל קאסטנצ'א ברומניה, כבר פלשו הגרמנים הארורים לפולין וכבשוה תוך מספר ימים, השמועות על פרוץ המלחמה הגיעו גם לרומניה, ומשום כך העדיפו רבים מנוסעי האניה להשאר שם. אך רבינו ומלווהו הספיקו עוד לעלות ברכבת האחרונה שנסעה לפולין.

ביום המד והנמהר י"ד מרחשוון בשנת תש"ג עלה רבינו ומשפחתו על מוקדה על קידוש השם באכזריות איומה הי"ד ז"ע.

רבינו הרה"ק רבי אברהם אלימלך פרלוב מקארלין הי"ד ז"ע, נולד ביום ד' אלול בשנת תרנ"א לאביו הרה"ק ר' ישראל הינוקא מסטאלין ז"ע בן הרה"ק ר' אשר מסטאלין ז"ע בן הרה"ק ר' אהרן מארלין בעל בית אהרן ז"ע. ולאמו הרבנית בת הרה"ק ר' דוד טווערסקי מזלטיפולי ז"ע בן הרה"ק ר' יוחנן מראחמסטריווקא ז"ע.

רבינו היה שפל רוח ועניו כהלל, אהבתו לכל בר ישראל היתה להפליא וכל סימני טהרה ניכרים בו כבר בצעירותו.

בשנת תרפ"ב נסתלק אביו, וחסידיו סטאלין נתנו עיניהם עליו ביקשוהו כי ייעתר להם ויהיה למנהיגם, אך רבינו סירב לזה בכל תוקף, רק בהשפעות והפצרות מזקני חסידי אביו, וכמו כן קבל מכתב הפצרה מהרה"ק ר' ישראל

מטשורטקוב ז"ע ומחתנו ז"ע נטל על עצמו על אדרת האדמורו"ת. בשלהי חודש אייר תרצ"ט נסע רבינו לארץ ישראל, כשדרכו רגליו על אדמת ארץ הקודש, עוד לפני שקיבל שלום מהקהל, הרים רבינו את קולו ואמר: לא באנו לארץ ישראל לשם ביקור גרידא, באנו לארץ ישראל, כדי לעורר רחמי שמים על אחינו בני ישראל, תושבי פולין ורחבי אירופה, הזקוקים לישועה גדולה. עננים שחורים מרחפים על שמי אירופה! לא עת גיל ושמחה עתה, חוב קדוש מוטל עלינו לפקוד את הציונים הקדושים, להשתטח ולהרבות בתפלות ובתחנונים, ולזעוק זעקה גדולה ומרה בבקשת ישועה ורחמים.

לבדוק דביסים מוכסף לא כשד

הרה"צ רבי זלמן בריזל זצ"ל סיפר, שזכה להיות נוכח אצל הרה"ק רבי

אברהם אלימלך מקארלין ז"ע, במעמד שריפת חמץ בערב פסח. בעת שבדק את הכיסים במלבושים, זלגו מעיניו דמעות, ואמר: שצריכים לבדוק את הכיסים, שח"ו לא ימצא שם אפילו פרוטה אחת לא כשירה.

ומספרים שפעם אחת באו שני שותפים להרה"ק רבי מאיר מפרעמישלן ז"ע, וביקשו ממנו שיסדר להם שטר שותפות. ולקח הרבי עט וכתב על הנייר א' ב' ג' ד'. ביקשו השותפין מהרבי שיסביר להם פשר האותיות. אמר להם רבי מאיר'ל "א" – אמונה ב' – ברכה ג' – גניבה ד' – דלות". והיה אם תתעסקו באמונה יהיה לכם ברכה, ואם אחד יגנוב מהשני יבואו לדלות ועניות.

(לב ישראל)

מחברים

הניוז היומי מבית עוז והדר - אור לישרים
ככה מתחילים את היום!

לחץ כאן להצטרפות

ישרות
למייל האישי

- ווארט יומי • סיפור יומי
- הלכה יומית • אור החיים
- הקי יומי • פניני אביר יעקב
- זוהר יומי • פניני הדף
- היומי • זיכרון לצדיק

מרן הגאון רבי אברהם ישעיהו קרליץ זצוק"ל בעל החזון אי"ש ט"ו מרחשון תשי"ד

והוסיף: אני אגיד לך רמז וסימן לזכרון:
'חמש חומשין הן, 'הן היינו נ"ה, 'חמש
חומשין חמישים ועוד חמש היינו נ"ה.
(ספר 'מעשה איש', ח"ג עמ' נט
בהערה)

**למי שאל מרן החזון אי"ש: הקידה
נפלאה בדין בהמה שאכלה 'כובע
קש'...**

מידת אהבת ישראל של מרן החזון
איש זצוק"ל היתה במידה גדושה מאוד,
תמיד היה על לשונו מן המוכן מילה של
עידוד לחזק איש ישראל. גם כשנצרך
להעיר בדברי מוסר וביקורת היה אומר
זאת מתוך קירוב, ובחיוך מאיר פנים,
שיהיו הדברים ערבים ומתוקים לאוזן.

פעמים רבות היה מתבל את דבריו
באמרה שנונה, או אפילו בדברי
בדיחותא ובדרך צחות, כדי להמתיק הדברים. והיה רגיל לומר,
שמילה טובה ליהודי נצרכת לפעמים לנפשו יותר מלחם וחלב.
פעם נכנס אל ביתו של החזון איש תייר יהודי שהגיע מארץ
רחוקה, כשלאשו חבוש היה כדרכם של תיירים בכובע קש... –
כנראה שבדרך טיולו הנעים ברחובותיה של בני ברק יצ"ו, הגיעה
השמועה לאוזניו שביתו של הצדיק פתוח בפני כל יהודי, וכל הרוצה
יבוא ויכנס לבקשת עצה וברכה. נכנס אפוא גם הוא והשתלב בתור
הארוך, כדי לזכות לחזות בזיו פניו של אותו צדיק ולהתברך מפיו.
כשנכנס בקודש פנימה ועמד בפני הצדיק, הפריעו מלבושיו
המודרניים למרן החזון איש, וביקש לעוררו על כך, הוא פתח עמו
אפוא בדברי חידה משובבים:

הנה עתה – אמר החזון איש בחיוך רחב – התעוררה לי 'חקירה'
בסוגיא של שן בפרק קמא דבבא קמא. הנה ידוע שהבהמה האוכלת
כדרכה הרי זו תולדה דשן ומשלם נזק שלם, אבל באם אכלה שלא
כדרכה הרי זה משונה, ואין משלם אלא חצי הנזק. ומעתה יש לדון,
כיצד ישלם המזיק אם אכלה בהמתו את 'כובע קש' זה שלראשו,
מצד אחד 'קש' הוא קש... וזה מאכלה של הבהמה תמיד... אך מצד
שני הרי זה שלא כדרכה, שכן אין דרך בני תורה ללכת עם כובע
שכזה, ואינה רגילה לראות אנשים המלוכשים בכובע קש... ואם
כן אין זה כדרכה, שמשונה היא אכילת כובע קש מראשו של בן
אדם... ויש לדון בזה.

הלה הבין היטב את משמעות החקירה לגביו... ועל אתר הצהיר
שיחליף בעזרת השם את כובעו תיכף, וזכה לקבל ברכה טובה מפי
הצדיק.

טיב הקהילה

הגאון רבי אברהם ישעיהו קרליץ
ז"ע נולד בי"א חשון תרל"ט בעיירה
קוסובה אשר בפלך גרודנה שבליטא,
כבן השני לאביו הגאון רבי שמריהו
יוסף קרליץ ז"ע ששימש כרב העיירה,
ולאמו הרבנית הצדקנית מרת ראשה
לאה ע"ה בת הגה"ק ר' שאול קצנבלויגן
אב"ד קאברין.

כשמלאו לו י"ג שנה בי"א חשון
תרנ"ב ונעשה בר – מצוה נדר את נדרו
הגדול לה, שילמד כל ימיו תורה לשמה,
עובדא זאת גילה ברבים לראשונה
אחיו הבכור הגאון רבי מאיר קרליץ
זצ"ל כשהספיד את רבינו בהלווייתו.

החזון איש היה מגדולי הדור
ומפוסקי ההלכה הבולטים בתחילת
שנות ה-ת"ש. ממעצבי דרכה של
היהדות החרדית בארץ ישראל. אף
על פי שהחזון איש לא שימש במשרה
רבנית רשמית, שימוש רב נעשה ביצירתו התורנית, הן בפרשנות
הש"ס והן בפסיקת הלכה ובפסיקת דין.

לאחר נישואיו התגורר בעיירה כוידאן, התפרנס מחנות שניהלה
אשתו בעודו עמל ושקד בתורה. לפני עלייתו לארץ היה בבחינת
'צדיק נסתר', ואת כל ספריו הוציא לאור בעילום שם.
גיסו, מרן הגאון ר' יעקב ישראל קנייבסקי זצ"ל (הסטייפלער)
העיד עליו שכל הש"ס (התלמוד), היה מסודר במוחו.

במשך חייו הוציא 23 חיבורים בהלכה. לכל ספריו קרא בשם:
'חזון איש': שמו הסתתר במילה אי"ש שהיא ראשי תיבות: אברהם
ישעיהו.

למעלה משני שליש מתוך ע"ה שנותיו, היה נחבא אל הכלים,
ולהוציא מיחידים לא ידע איש מגדולתו.

פרחה נשמתו בסערה ותעל למדומים, ט"ו מרחשון, בליל שבת
קודש פ' וירא אליו ה'. ז"ע ועכ"א.

כש'נדמה לי' זה נכון

נער תלמיד עץ חיים בירושלים לקחו אביו אל החזון אי"ש להיבחן
על מסכתות בבא קמא ובבא מציעא. החזון אי"ש שאל כמה שאלות,
ואחר כך רצה לתהות אחר בקיאותו של הנער ושאל כמה שאלות
מן הסוג: באיזה דף נמצא עניין פלוני... על כל השאלות ענה הנער:
נדמה לי בדף זה וזה, והתשובות קלעו למטרה. לבסוף נשאל
באיזה דף כתוב 'חמשה חומשין הן'. קפץ והשיב: בדף נ"ד. אמר
לו החזון אי"ש: ראה כי כשאמרת 'נדמה לי' ענית נכון, ועתה כשקפצת
לענות בבטחון גמור, בדיוק כאן טעית, כי זה נמצא בדף נ"ה.

בין 'ריב' ל'מריבה'

"אל נא תהי מריבה"

דברי הרבי עוררו תסיסה מיידית אצל החסידים הנוכחים והם החלו לחקור מי הוא השוחט ששחט את העגל שבשרו הוגש לסעודת המצוה, האם זה ר' שמואל נתן או שמא ר' יעקב. עד מהרה התברר להם דבר פלא, כי היות ושני השוחטים מכחישים זה את זה, בא השוחט השלישי והכריע ביניהם, כי מאחר ויש מחלוקת בעיר אודות השוחטים, כשהמצדדים בזה אינם אוכלים משחיטתו של האחר, נמנו בעלי השמחה והביאו פתרון חדש: לא השוחטים המקומיים ישחטו את העגל, אלא יקומו ויביאו מהכפר הסמוך עגל שחוט, ונמצאים שני הצדדים יכולים לאכול מהבשר.

בראות החסידים כי הרבי יושב ליד השולחן ואינו טועם מאומה, הבינו כי דברים בגו. מיהרו איפוא לברר מי בדיוק היה השוחט ששחט את העגל, ולדעת מה טיבו של הבשר. אחרי חקירה ודרישה מדוקדקת הודה הקצב אצלו נקנה העגל שהוא בעצמו שחט את העגל, ולא אף שוחט מוסמך. כשחזרו החסידים וסיפרו את מה שגילו, התעכרה האווירה בסעודה. הסעודה שעמדה להיות חגיגת הסתיימה במצב רוח מדכא, כי לא אכלו בה לא דגים ולא בשר. אלא שלמרבית הפלא, דווקא סעודה זו הביאה את השלום בעיר, כולם ראו מה המחלוקת עלולה להביא, ומני אז שרר שלום בין השוחטים.

על הפסוק (בראשית יג ח): 'ויאמר אברהם אל לוט אל נא תהי מריבה ביני ובינך ובין רעי ובין רעיך כי אנשים אחים אנחנו', מביא רבינו השל"ה הקדוש זיע"א כי הוא שמע 'צחות' לפרש את לשון הפסוק שאמר 'מריבה' בלשון נקבה, ולא 'ריב' בלשון זכר, לפי שהריב כבר היה קיים בין הרועים, ולכן ביקש אברהם אבינו שלכל הפחות תעצור המריבה בשלב זה ולא תמשיך ותתרבה, ולכן בכוונה ביקש שלא תהא 'מריבה' בלשון נקבה, כמבקש שהמריבה לא תרבה ותוליד עוד מריבות.

(מתוך שיעורי הגה"ח רבי מנחם מנדל פומרנץ שליט"א)

בעיר גוברובה היו שני אנשים שעסקו במלאכת השחיטה והבדיקה, אחד מהם היה שמו ר' שמואל נתן והשני היה שמו ר' יעקב מריאנסקי. מחלוקת עזה קרעה את העיר סביב שני שוחטים אלו, היו שצידדו בשחיטתו של זה והיו בשליטתו של האחר, וכמובן שכל אחד לא אכל משחיטתו של אותו אחד שלא החזיק ממנו.

הרה"ק רבי יעקב דוד מאמשינוב זיע"א ביקר בעיר גוברובה במיוחד כדי להשכין שלום בין הניצים, אלא שרבים מאנשי המחלוקת שהשתתפו בעריכת שולחן של הרבי נמנעו מלקחת שיריים מהרבי כמחאה על שהרבי מתערב בנעשה בעירם ובא להשכין שלום ביניהם.

באותו שבוע שהרבי ביקר בגוברובה הייתה צריכה להתקיים בעיירה סעודת מצוה גדולה, ובעלי השמחה ביקשו שהרבי יכבד בהשתתפותו את המעמד. לכבודו של הרבי ביקשו בעלי השמחה להכין סעודה מפוארת במיוחד, ולשם כך הם ביקשו מדייגי העיר שיצודו עבורם כמה דגים גדולים ומכובדים לסעודת מצוה זו. אלא שלדאבונם לא הצליחו הדייגים להעלות בחכתם אפילו דג אחד. בלית ברירה הכינו בעלי השמחה לסעודה רק בשר עגל.

כשהרבי הגיע לשמחה ונטל את ידיו לסעודה, תיכף כשהסב הרבי לשולחן החלו להגיש את הבשר. התפלא הרבי

ושאל: הרי המנהג הוא שבסעודת מצוה שכזאת מגישים גם דגים, ומדוע כאן לא מגישים דגים? נענו בעלי השמחה והשיבו לו, שאכן הם ביקשו מהדייגים שיביאו להם דגים, אלא שהדייגים לא הצליחו לדוג אפילו דג אחד. התפלא מאוד הרבי לשמע התשובה, ושאל לעצמו: הרי נהר גדול יש כאן ובו דגים למכביר, איך ייתכן שהדייגים לא הצליחו לצוד את הדגים, ושלא אין הדגים רוצים לעלות על שולחן אחד יחד עם הבשר. כך אמר הרבי, כשהוא סותם ואינו מפרש מפני מה לא ירצו הדגים לעלות יחד עם הבשר.

הסעודה שעמדה להיות חגיגת הסתיימה במצב רוח מדכא, כי לא אכלו בה לא דגים ולא בשר. אלא שלמרבית הפלא, דווקא סעודה זו הביאה את השלום בעיר, כולם ראו מה המחלוקת עלולה להביא, ומני אז שרר שלום בין השוחטים

מילין קידין וחידושים נפלאים מלוקט
מדברות קדשו ותורתו של
רבי דוד חי אביחצירא שליט"א

מילה-תא

חז-תא

חזתא דאורייתא
יסוד חדש ונפלא על הפרשה

כח התפילה מאבותינו הקדושים

עשרה ניסיונות (אבות פ"ה מ"ג), שבכל המצבים שהיה בהם, תמיד היה מתפלל שיצליח ה' דרכו, ובכך קישר לקב"ה את כל העולם וכל סוגי המצבים שעבר בניסיונותיו.

כוחם נמשך לדורות

והמשיכו כוחם לזרעם אחריהם - עם בני ישראל, שבני ישראל ממליכים עליהם את ה' יתברך, וממשיכים זאת לכל העולם. וכפי שכתב בזה **השפת אמת** (תרל"ה ד"ה במדרש שמעי) כי אברהם אבינו חשב להטות כל הברואים אליו יתברך, אך ה' השיבו שרצונו שבני ישראל ישתעבדו אליו ועל ידם יטה כל העולם כולו למלכות ה' יתברך.

ובמקום אחר (תרל"ו ד"ה ואעשך) הוסיף לבאר את דברי הגמרא שפתחנו בהם, 'ואעשך לגוי גדול' זהו שאומרים 'אלוקי אברהם': שבני ישראל ממשיכים מלכותו יתברך עליהם בכח קבלת מלכות שמים של האבות וכו', כי אברהם אבינו ע"ה היה עובד לה' יתברך בכל כוחו, אשר כביכול לאין שיעור לשלם שכר, והיה זה השכר אשר כל עבודתו נתפשט בכל בני ישראל בניו לדורותיהם, וכל תנועה ועובדא שלו נעשה שורש לבניו בני ישראל. וזה שכתוב 'ואעשך לגוי גדול', שנתפשט כוחו לגוי גדול כנ"ל. כי הקדוש ברוך הוא משלם לכל בריה שכרו מה שחביב אצלו יותר. ובאברהם אבינו ע"ה היה זה שכר היותר חביב שיהיה ממנו גוי גדול אשר המה מיוחדים לעבודתו יתברך והיה זה שכרו, ע"כ דבריו המאירים.

נגיעה והתקשרות במעשי האבות

בידינו קיימים כוחות ועל ידם אפשר להגיע לרום המעלות ולקיים את כל העולם, אך כדי שנוזכה לכוחות שנתנו לנו אבותינו, יש לנו להידבק במעשיהם וללמוד מדרכיהם כאמרם ז"ל 'מעשיהם של אבות סימן הוה לבנים', וכמו שבמעשיהם קיימו העולם כן אנו בני ישראל במעשינו הטובים הנעשים בדביקות למעשי אבותינו, מקיימים העולם, וממנו מתפשט לכל העולם כולו להטותו לשמים.

המשך בעמוד הבא

וְאָעֲשֶׂךָ לְגוֹי גָּדוֹל וְאַבְרָכְךָ וְאַגְדִּלְהָ שְׁמֶךָ (יב ב). דרשו בגמרא (פסחים ק"ז): 'ואעשך לגוי גדול' זהו שאומרים אלוקי אברהם. 'ואברכך' זהו שאומרים אלוקי יצחק. 'ואגדלה שמך' זהו שאומרים אלוקי יעקב.

שלכך אומר כל יהודי בתחילת תפילתו ג' פעמים בכל יום 'אלוקי אברהם' וכו', שכח הברכה מהאבות נמשך לדורותיהם אחריהם ומסייע לקבל תפילתם ברחמים. והרי תפילות אבות תיקנום, אברהם תיקן תפילת שחרית, יצחק תיקן תפילת מנחה, יעקב תיקן תפילת ערבית (ברכות כו:), ובמשמעות התיבה 'תיקנו' נכלל גם שעשו מעשה בעצם התפילות, והיינו שנתנו כח שיתקבלו תפילות עם ישראל בכל הזמנים האלו.

האבות - יסוד קיומו של העולם

האבות הקדושים הם היסודות החזקים שעליהם ובזכותם העולם עומד, דאיתא במשנה (אבות פ"א מ"ב) 'על שלושה דברים העולם עומד על התורה ועל העבודה ועל גמילות חסדים', ואמרו על כך בזוהר הקדוש (ספרי תורה ויצא קמו:): ששלושה אלו הם כנגד שלושת האבות, 'התורה דא יעקב, העבודה דא יצחק, גמילות חסדים דא אברהם, שלשה דברים אלין אינון סמכין עלאין'.

בדברי **התורת חיים** (ב"מ נט:): מבואר, שדווקא נקט במשנה שלושה דברים, שאין דבר שיכול לעמוד בפחות משלוש רגלים, כמו האומן העושה מיטה כסא שולחן ומנורה, אינו עושה אותם בפחות משלוש רגלים, ובא שמעון הצדיק ללמדנו, ששלושת הדברים שהעולם עומד עליהם הם הקיום והיסוד לעולם ומלואו ומה נשמע שהאבות שהם כנגד ג' אלו הדברים, הם היסוד שעליהם העולם מתקיים ולולי כוחם אינו יכול לעמוד.

תיקנו תפילה - יסוד הבריאה

יסוד זה נמצא בתפילה שתיקנו הם עצמם, שהתפילה היא היסוד עליו העולם עומד, ועל כך גם עבר אברהם אבינו

מִלְתָּא דְפְלִיָּאָה

הטעם [לנוהגים] שאין מברכים ברכת 'שהחיינו' בברית

הַתְּהֵלֶךְ לְפָנַי וְהָיָה תָמִים (יז א). בגמרא (נדרים לב:): רבי אומר גדולה מילה, שכל המצוות שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלם עד שמל, שנאמר 'התהלך לפני והיה תמים'. יש לפרש מדוע אכן אברהם אבינו ע"ה שקיים כל התורה כולה ואפילו עירובי תבשילין, ובמסכת עבודה זרה שלה נמנו ארבע מאות פרקים, הכיצד לא זכה להיקרא 'תמים' רק אחר שמל עצמו.

כי הנה כשנברא אדם הראשון, יציר כפיו של הבורא יתברך - נברא ונוצר כשהוא מהול, והיתה יצירה זו - יצירה של שלימות מושלמת בתכלית, אלא שכאשר חטא באכילת עץ הדעת, נמשכה ערלתו ונעשה חסר ובלתי 'תמים', ומעתה, הרוצה לבוא אל השלימות ולהיקרא 'תמים', לא יוכל מבלעדי קיום מצות המילה.

על פי זה אמר קדוש ישראל **רבי ישראל מרוזין ע"ה** ליישב הטעם שאין מברכים ברכת 'שהחיינו' בברית - שענין זה נידון באריכות בספרי הראשונים והפוסקים, ויש שכתבו לבאר הטעם משום צערא דינוקא*. אבל הרבי מרוזין ע"ה אומר, כיון שעדיף וטוב יותר היה, לו אדם הראשון לא היה חוטא וכך לא הייתה ערלה כלל, עכשיו שחטא האין נשמח ונודה על כך, לפיכך אין מברכים שהחיינו.

התגלות הקדושה באיברי האדם באמצעות המילה

אך כעת עתה, משחטא אדם הראשון והערלה מכסה את הקדושה, שוב אין דרך אחרת לגלות את הקדושה ולהגיע לבחינת התמימות, מלבד באמצעות מצות המילה, שבקיומה כראוי, בכל פרטיה ודקדוקי שלושת חלקיה: מילה פריעה ומציצה, ישיג האדם שלימותו ויהיה תמים.

לטעם זה אמר לו הקב"ה לאברהם אבינו ע"ה (בראשית יז א-ב): 'התהלך לפני והיה תמים ואתנה בריתי ביני וביניך ובין זרעך אחריו' שרק בזכות מצוות המילה יוכתר האדם המתהלך לפני ה' בתואר הנחשק 'תמים'. הראשון שזכה לכך הוא אברהם אבינו ע"ה, לפיכך, קודם המילה היה שולט על רמ"ג איברים כמנין שמו 'אברם', ולאחר שנימול נקרא שמו 'אברהם' בתוספת האות ה', לרמוז שקיבל אז שליטה על כל רמ"ח איברי האדם. בכך מבואר מדוע לא נקרא 'תמים' עד שמל, כי קודם המילה הרי הקדושה נסתרת ואינו יכול לשלוט על כל איבריו ורק לאחר המילה זוכה לגלות הקדושה שבגופו בכך שכל איבריו כפופים לדעת תורה, וזו הגדרת 'תמים' - שלם ללא חיסרון.

א. כך מובא בתוס' במסכת עירובין (מ: ד"ה דלמא) בשם תוס' שאנ"ץ. וכן במדרכי (שבת קלז:): בשם רבינו תם. וראה שולחן ערוך ורמ"א (י"ד סי' רסה ס"ז).

ב. ראה באור החיים (ויקרא יב ג): כי בחינת הערלה היא בחינת הרע וכו'. ודבר ידוע כי בריאת אדם הראשון היתה בריאה תמה בבחינת הקדושה מושללת מכל רע, ולזה לא היתה בתוכו בחינת הערלה, ובסיבת החטא משך בערלתו (סנהדרין לח:), ונולדה בו בחינת הערלה, וגם נמשך מזה שליטת הטומאה באשה וכו'. ומעתה טעם הערלה הוא לצד חטא קדמון שנדבק בנפש ותולדתו בעור הבשר, וצוה ה' לאיש ישראל לכרות מגופם בחינת הרע שבו מתמרק בחינת הרע מהנפש וטהרה.

ידועים הם דברי התנא דבי אליהו (רבה פכ"ה) 'חייב אדם לומר מתי יגיעו מעשי למעשי אבותי אברהם יצחק ויעקב', וכבר האריכו בזה **תלמידי הבעל שם טוב זי"ע**, ואמרו 'מי פתי יוכל לדמות עצמו למעשי אבותינו', הכיצד מחויב אדם להשתוקק שיהיו מעשיו כמעשי האבות, הרי אין לנו השגה בגדלותם. רק 'גיעו מעשי' פירושו מלשון 'נגיעה', שכאשר יכשיר מעשיו רעיוניו ולבו לשמו יתברך, יוכל להיות לו קשר ונגיעה כלשהי בדרכי אבותינו רגלי המרכבה. וממילא יתעורר בו הכח הטמון בו מהאבות הקדושים.

נגיעה בדרכי האבות כמשל החשמל

כדי לשבר את האוזן יש לפרש, שנגיעה זו היא כפי שרואים במערכת החשמל, שממקור החשמל ניתן לספק כח חשמל למדינות ואזורים שלמים, אך כל זה תלוי באותה נגיעה קטנה של חוטי החשמל שמתחברים זה עם זה, ובכך נעשים הם דרך להולכת החשמל ממערכת עצומה זו לכל מקום, ולולי נגיעה זו, לא יגיע חשמל לאותו מקום בית או מגדל.

ע"י הנגיעה זוכין להתקשר בדביקות העליונה של האבות

כן הדבר ממש בענייננו, האבות הקדושים עבדו את בוראם עבודה תמה והיו בטלים אליו ביטול מוחלט בבחינת מרכבה לשכינה, ונתנו כוח עצום זה לדורותיהם אחריהם, אך לנו נשאר לגרום במעשינו אותה הנגיעה, ובכך מתקשרים אנו לאבותינו הקדושים ולדביקות העצומה שליוותה אותם כל ימי חייהם. כדרך שאמרו בשם **הבעל שם טוב ע"ה** בדברי המשנה (אבות פ"ד מ"ב) 'מצוה גוררת מצוה ושכר מצוה מצוה', שכאשר אדם מקיים מצוה, זוכה על ידה להגיע לדביקות עליונה, ש'מצוה' מלשון צוותא וחיבור, שעיקר המצווה לבוא לדביקות בבורא וזוכים לכך ע"י קיום המצוות. ואף אנו נאמר, שכאשר האדם מצידו עושה את המוטל בתורה מצוות ומעשים טובים, מקשר עצמו ע"י פעולותיו לכח האבות המושרש בו.

ועל כך אמרו בספרי (ואתחנן לב) 'בכל לבבך' (דברים ו ה) כנגד אברהם, 'ובכל נפשך' כנגד יצחק, 'ובכל מאורך' כנגד יעקב. שהשרישו בנו הכח למסור לבנו נפשנו ומאודנו לאהבת ה' יתברך שמו.

ע"י הרצון להידבק בדרכם זוכים ללכת בדרכם ולהצלה מהגלות ולגאולה השלימה

נסיים בלשון הזהב של **השפת אמת** (תרס"ד ד"ה במדרש ידוע) שהיה לנו למשיב נפש ולפקוח עינים לראות כמה כוחות נשגבים נמצאים בתוכנו ממש, כפי שהארכנו לעיל, וזה לשון קדשו: ואנחנו צריכים להיות בוחרים בדרכי אבותינו כמו שמבקשין 'אלקי אברהם אלקי יצחק', פירוש, שחפצין לקבל אלקותו יתברך שמו כפי הכנת אבותינו, ואז זכותם מסייע לנו לעבודת ה' יתברך, ולהצילנו בגלות, ולזכות לגאולה במהרה בימינו.

ברזא דאח"ד

רמזים נפלאים על סדר הפרשה

שמות הקודש שבמילה והשפעתם

חסר גילוי אות יו"ד של שם הוי"ה, וממילא חשוב כאילו לא מל בכלל.

עוד מובא בשם **רבינו אפרים** שהתיבות 'מי יעלה לנו השמימה' אחרי שנחסר מהם ראשי וסופי התיבות ישארו אותיות 'תק"ס' העולים כמנין 'ישראל'. וביארו **החיד"א ע"ה** (דבש לפי מערכת מ"ם אות כא) שלרמז בא כי מצות ברית מילה היא תחילה לכל דבר, ורק לאחר שנימול יכול לזכות להיקרא בשם ישראל, ואחר שנקרא בשם ישראל אז יזכה לקבל שפע טוב משם הוי"ה ב"ה.

פרסום יחוד ה' בכוח מצות מילה

אפשר להוסיף ביאור על פי דברי **עמודיה שבעה** (ע"א סי' ד) שטעם המילה הוא להבדיל בין עובדי ה' לשאר בני אדם, הרי חיות ובהמות נבדלים הם בסימניהם המבחינים בין הטהורה לשאיננה טהורה. אבל בצורת בני אדם לא רצה ה' להבדיל ביניהם כדי שלא יבואו לומר כביכול שתי רשויות הן ח"ו, לכך ניתנה מצות המילה להבדיל בין ישראל לאומות באמצעות מעשה המילה.

לפי זה נמצא, שעל ידי מצות מילה נוצרה האפשרות שיתפרסם יחוד ה' בעולם, מאחר שעל ידי המילה יובדלו הנבראים, ושוב אין צורך בבריאת גופים חלוקים העלולים לטעת ספיקות בייחודו יתברך ויתעלה. ומטעם זה נרמז שם הוי"ה ומצות מילה בפסוק 'מי יעלה לנו השמימה', שעל ידי המילה מתפרסם יחוד שם הוי"ה יתברך כאילו עלינו השמימה ונגלה לנו שהוא יחידי בעליונים ובתחתונים.

הקב"ה נגלה לאברהם בשם שד"י להורות כי בעת המילה נשלם חותם שם זה

וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי אֶל-שְׂדֵי הַתְּהֵלָה לְפָנַי וְהָיָה תָמִים (יז א). בחותם המילה נרמז שם הקודש 'שד"י' שאף הוא נגלה ומאיר בחותם המילה. ונאמר בפרשת המילה שנגלה הקב"ה על אברהם

חותם המלך - שם הוי"ה מבפנים ושד"י מבחוץ

וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי אֶל-שְׂדֵי הַתְּהֵלָה לְפָנַי וְהָיָה תָמִים (יז א). כח האלוקי הניתן לו לאדם קודם ביאתו לעולם מתגלה ומתקיים בברית המילה, שכל מהותה חותם אלוקי והשתתפות האדם יחד עם הקב"ה כביכול, כפי שכתב הטור בהלכות מילה (יו"ד סי' רס): כי היא אות ברית חתום בבשרנו, ואינה כשאר כל המצוות כמו התפילין והציצית שאינן קבועין בגוף וכאשר יסירם יסיר האות, אבל המילה היא אות חתום בבשרינו, ומעידה בנו, שבחר בנו השם מכל העמים ואנחנו עמו וצאן מרעיתו אשר לדור ודור אנחנו חייבים לעובדו ולספר תהלתו.

מאחר שזו סיבת המילה יובן מדוע נחתמו בה שמות הקדושים, וכדאיתא בתיקוני זוהר (תקון כ"ב סה:): שמצות מילה היא חותמו של הקב"ה, וכל מי שמשמר ברית מילה כאילו שומר את השם הקדוש, ומאן דמשקר בברית מילה הוא משקר בחותמא דמלכא, דאיהו רשים ביה שד"י מלבר יהו"ה מלגו. כי אכן על ידי המילה ניכר ונודע כי שלו אנחנו.

צירוף שם הוי"ה

שם הוי"ה הקדוש נרמז בכתוב (דברים ל יב) 'מִי יַעֲלֶה לָנוּ הַשָּׁמַיְמָה', ראשי תיבות 'מילה' וסופי תיבות הוי"ה, לרמז ששמירת הברית היא שמירת שם הוי"ה. וזהו הרמז 'מילה' אותיות 'מל י"ה', ו'מוהל' אותיות 'מל ו"ה', שעל ידי מצות מילה זוכים להשלים שם הוי"ה הקדוש. וכתב **הבן איש חי ע"ה** בספרו **מלאך הברית** (משפטים ד"ה גם ידוע) בשם המקובלים, ששני ידיו של המוהל כוללות שני פעמים חמשה אצבעות כנגד שתי ההי"ן, וגיד המילה הוא כנגד אות וא"ו, והעטרה הנגלית במילה היא כנגד אות יו"ד, נמצא בין הכל צירוף שם הוי"ה הקדוש.

וזהו סוד המילה להפך הדין לרחמים, ולהמתיק שם אלהי"ם שהוא דין, שיתהפך לרחמים כפי שרומז שם הוי"ה. ובזה יובנו דברי חז"ל (שבת קלז:): מל ולא פרע כאלו לא מל, כי כיון שלא גילה את העטרה הרי

ומים. ולכך גם בו נחתם שם שד"י הרומז שאמרתי לעולם די, שבבריאת האדם מן המים והעפר ניתן בו הטבע לרצות להתפשט בכל דבריו, ותמיד מתאוה להתרחב ולהתפשט בלא גבול ואף לדברי איסור, אלא שגערותו של הקב"ה בכוח התורה היא העוצרת אותו ומגבילה אותו שלא יתפשט מן הראוי לו, והתורה מלמדת את האדם לתת גבול ומידה לכל מעשיו שלא לצאת מגבול המותר לו.

וכמו שנחקק במזוזה שבפתחי בתי ישראל שני שמות הללו, וכפי שביאר בזה הרה"ק בעל תשואות חן ע"ה (החודש ד"ה החודש) כי מדת ההסתפקות הוא פתח ומבוא השער לעבודתו יתברך שמו, לבל יצטרך האדם לפנות את לבו לבטלה להבלי העולם המדומים, והיא הצלה מקנאה ותחרות ושאר פרטי העבירות אשר העין רואה והלב חומד. ומדה זאת נרמזת בשם שד"י הנקבע על הפתח שנוטריקון שלו שומר דלתות ישראל, והוא סוד הצמצום, שתיכף בכניסתו ויציאתו מפתח ביתו יעלה על זכרונו לגדור עצמו בכל התאוות והחמדות, ולומר די על כל עניני העולם כמו שהוא יתברך אמר לעולמו די, כי העיקר להשתמש במידה זאת בחוץ דהיינו בעניני עולם הזה והבליו לצמצם בהם.

הוי"ה מלבר - כח לשאוף ולהתפשט ברוחניות ללא גבול ומידה

מאידך, יחד עם שם שד"י נחתם מבפנים גם שם הוי"ה - הרומז להתפשטות ללא גבול כפי שמורה שם הוי"ה שהוא יתברך היה הווה ויהיה. ללמד ולתת כח לעם ה' להתפשט ולהתרחב בעניני רוחניות בקנייני קדושה ללא גבול ומידה. כי בעבודת השם נצרך למידה ההפוכה, שלא יספיק לאדם כל מעשים טובים שבעולם, על דרך הכתוב (דה"י ב' יז ו) 'ויגבה לבו בדרכי ה', ובקנאת סופרים תרבה חכמה (ב"ב כא), שישאף תמיד למדרגות יותר גבוהות בתורה ובעבודת השם יתברך.

לכך שם שד"י נמצא על המזוזה מבחוץ ושם הוי"ה מבפנים, לרמוז שמידה זו של צמצום, ראויה רק בעניני עולם הזה, אך לא כן בעבודת השם, ואדרבה, יש לנהוג במידת שם הוי"ה, שהוא שם המתפשט 'היה הוה ויהיה אין סוף ברוך הוא', ובזה יש לשאוף ליותר ויותר.

אבינו בשם 'א-ל שד"י', ואמר לו 'אני אל שדי התהלך לפני והיה תמים', ודקדקו הראשונים מדוע נזכר כאן בשמות אלו דוקא, ויש לומר ששם שד"י הוא הנקרא חותמו של הקב"ה כדאיתא בזוהר הקדוש (רעיא מהימנא פינחס רנז), ובאמצעות המילה נחקק בכל יהודי חותם זה, כלשון התיקונים (תקון כ"ב סו). 'ומאן דמשקר בברית מילה הוא משקר בחותמא דמלכא, דאיהו רשים ביה שד"י מלבר יהו"ה מלגו', ולכן נגלה עליו בשם זה.

על כך מברכים 'וצאצאיו חתם באות ברית קודש' כי במילה נחתם חותם המלך בבשר קודש של כל איש מישראל. שבכל אדם יש אותיות ש' וד', שכאשר מגביה זרועותיו כנגד ראשו הרי צורת האות ש', וכשמושיט יד שמאל לפניו ויד ימינו מונחת כדרכה הרי זה כצורת ד', ועל ידי מעשה המילה נגלית האות י'. ומובא מהמקובלים ע"ה כי ה' נשלמת בעת הפריעה שנגלית העטרה הרומזת לצורת יו"ד, ובכך נשלם חותמו של הקב"ה בשם שד"י.

שמות הקודש מסייעים להצטמצם בעניני עוה"ז ולהתרחב בקניני עוה"ב

עניינם של שמות אלו החתומים בגוף כל איש יהודי מבואר בספרי הצדיקים, כי שם שד"י מורה על צמצום כמבואר בגמרא (חגיגה יב.): בשעה שברא הקב"ה את העולם היה מרחיב והולך כשתי פקעיות של שתי, עד שגער בו הקדוש ברוך הוא והעמידו, שנאמר (איוב כו יא) 'עמודי שמים ירופפו ויתמהו מגערותו', והיינו דאמר ריש לקיש מאי דכתיב (בראשית יז א) 'אני א-ל שדי', אני הוא שאמרתי לעולם די. ומובא בספרי קודש, כי מה שהיה העולם מרחיב והולך, פירושו שההעלם שיש בבריא המסתיר את חיות ה' ושעל ידו נתהווה כלל הגשמיות, היה מתרחב ומתגשם יותר מידי, ולכן אמר לו הקב"ה די, שלא יתגשם העולם יותר, שאם יהיה כך, לא יוכלו הנבראים לעמוד כנגד רוב ההסתר, ותתבטל תכלית הבריא שהיא להכיר אלוקותו הנסתרת בטבע.

וכמו בעולם כך הוא בכל אדם שהוא עולם קטן, וכל מה שיש בעולם יש גם באדם, וכן כלול הוא מכללות הבריא שהיא שמים וארץ וים, שלפיכך נקרא 'איש', ראשי תיבות ארץ ים שמים (כלי יקר בראשית ו א). כי נשמתו מן השמים וגופו כלול מעפר

מִילֵץ יְקִירֵץ

פרקי הדרכה ועבודה ה' על סדר הפרשה

וַיַּעַל אֱלֹקִים מֵעַל אֲבִרָהֶם לַהֲפָסִיקוֹ מַדְבִּיקוֹתוֹ, כְּדִי שִׁישׁוּב לַאֲזוּר כּוּחַ וְיוֹכַל לַהּוֹסִיף וּלְהַתְעֵלוֹת בְּכוּחוֹת מַחוּדָשִׁים.

קנין האמונה מתוך יגיעה

והאמין בה' ויחשבה לו צדקה (טו ו). האמונה בה' אינה באה לאדם בקלות, ונצרך יגיעה רבה כדי לקבוע את האמונה בקרבו, ורק מתוך יגיעה ומאמץ זוכים להחזיק באמונה, וזהו שאמרו חז"ל (מגילה ז:): 'יגעת ומצאתי - תאמין', כי רק המתייגע זוכה לבוא אל האמונה, אבל 'לא יגעת ומצאתי - אל תאמין', כי אין האמונה דבר של מה בכך לזכות בו בלי יגיעה מרובה. ועל מציאה זו הבאה מתוך יגיעה נאמר באברהם אבינו ע"ה (נחמיה ט ח) 'ומצאת את לבבו נאמן לפניך', שמתוך יגיעתו של אברהם אבי המאמינים בה' נמצא לבבו נאמן לפני ה' יתברך, וכמו שהכתוב מעיד עליו 'והאמין בה' ויחשבה לו צדקה'.

האמונה הרי היא כעסק שמתייגע בו ונותן כל חושיו וכוחותיו להצלחתו

זהו גם הרמז בשאלה ששואלים כל אדם בבואו לעולם העליון 'נשאת ונתת באמונה' (שבת לא.), ולכאורה הרי לא כל אדם עסקיו במשא ומתן, וכי אדם שאינו עוסק במסחר כלום לא יישאל 'נתת ונשאת באמונה'. אלא ששואלים כל אדם האם עסק והתייגע במידת האמונה כמו יגיעם של הסוחרים במשא ומתן, כי אין האמונה נרכשת בלב האדם אם אינו שם כל משאו ומתנו במידה זו כדרך הסוחרים המניחים כל חפצם ומוחם בעסקיהם (ראה דברי מנחם מהרה"ק מרימנוב זלה"ה ליקוטים ד"ה מצינו). הדבר משול לכוס מים המצויה במקום קר, ואם יסיח האדם דעתו מן המים הרי במהרה יקפאו המים ויהפכו לקרח, כך גם ענין האמונה במעט היסח הדעת עלול להתקרר מאמונתו ולאבד אותה.

ירידה לצורך עליה

וַיַּכַּל לְדַבֵּר אֹתוֹ וַיַּעַל אֱלֹקִים מֵעַל אֲבִרָהֶם (יז כב). כל יהודי עובד ה' עובר בימי חייו ימי עליה וימי ירידה, וצריך להתחזק בדעתו ולדעת שלא מחמת פחיתותו יורד הוא ממדרגתו, אלא הענין הוא כמו שאמר הבעל שם טוב ע"ה (הובא בשמו בתולדות יעקב יוסף פר' תזריע), 'ידוע (זוהר רעיא מהימנא צו כט:) כי נשמת ישראל חוצבה ממקום קדוש, ודרך כל דבר להימשך אחרי שורשו, וכך נמשכת הנשמה תמיד להידבק בעליונים, ואם תתמיד הנפש להשתוקק לדבקות בה' היא עלולה להיפרד לחלוטין מגשמיות הגוף.

וכיון שרצון ה' הוא שיעבדו אותו בניו בעולם הגשמי והשפל, שבשל כך נבראה הנשמה עם צרכים גשמיים כדי שתצטרך להפסיק מדבקותה ולספק צרכי הגוף, ובכך שתעלה הגשמיות לבוראה תזכה להנות מזיו השכינה בלא בושה שיש לכל האוכל מדבר שאינו שאלו שמתבייש להסתכל בפני הנותן, אך כשהנשמה יורדת לעולם הזה ומסגלת תורה ומצוות זוכה בדין לתענוג הנצחי באור פני מלך חיים, פیکך עשה ה' שיהיה אצל האדם זמני ירידה שבהם עוסק האדם בענינים חומריים כמו אכילה ושתייה ומשא ומתן וכדומה, ובאופן זה שבה הנשמה להיאחז בגשמיות הגוף ומתוך הגשמיות תאזור כוח לשוב ולעבוד את בוראה בהתעוררות מחודשת.

הסתלקות המוחין כדי לאזור כוחות מחודשים

דבר זה רמוז בכתוב שלפנינו 'ויכל לדבר אתו ויעל אלקים מעל אברהם', דהיינו, לאחר תפילת אברהם הסתלק הקב"ה מעליו, והטעם הוא, כי היתה נפש אברהם כוספת ומשתוקקת להידבק ביוצרה, כמו שכתוב 'ויכל לדבר אתו', 'ויכל' לשון תשוקה כמו 'נִכְסְפָה וְגַם כָּלְתָה נַפְשִׁי' (תהלים פד ג), וכדי שלא תכלה נפשו מרוב תשוקתה להידבק בעליונים, לכן

אמונה מסוגלת לבנים

מעשה ביהודי שבא לפני הרה"ק רבי נחמן מברסלב ע"ה וביקש את ברכתו שיזכה לבנים, אמר לו רבי נחמן ע"ה תן צדקה ובכך תזכה להושיע בזרע של קיימא, השיב לו אותו יהודי בצער, גם פרנסתי אינה מצויה לי בריווח וקשה עלי להוסיף בנתינת צדקה, נענה רבי נחמן ואמר, אם כן ישועתך תבוא על ידי שתאמין בה' יתברך, כי אמונה יש בה מכח הצדקה כמו שכתוב 'והאמין בה' ויחשבה לו צדקה', ועוד ש'אמונה' בגימטריא 'בנים', וכח האמונה בה' ממשיך ישועה להיפקד בבנים.

בכח המילה יכול להתחזק כנגד היצר הרע

וַיֵּרָא ה' אֶל אַבְרָם וַיֹּאמֶר אֵלָיו אֲנִי אֶל-שְׂדֵי הַתְּהֵלָה לְפָנַי וְהָיָה תָמִים (יז א).

וכידוע מה שהאריכו בספרן של צדיקים כי יש לו לאדם להשתמש בענייני העולם לעבודתו יתברך על דרך 'מאויבי תחכמני' (תהלים קיט צח), כי כשמשמש ולומד מהדברים הגשמיים מהפך היצר הרע לטוב (ראה קדושת לוי פר' נח ד"ה שמטבילין). וכן בעניינינו עומד לאדם כח שם הוי"ה אשר שם בבשרנו, להתלהב ולהתאוות לתורה ומצוות בלי גבול ומידה. ומאידך חתום בו שם שד"י הנותן כח לכל חיי האדם שיוכל לשלוט בטבעו ולגבור על הטבע המתרבה בגבולו וסביבותיו ולהתנהג בכל הליכותיו כפי רצון ה'.

חותם המילה - שם ה' הנקרא על האדם לסלק הסט"א

בחותם זה זוכה כל יהודי שיתקיים בו הכתוב (דברים כח י) 'וראו כל עמי הארץ כי שם ה' נקרא עליך', כפי שכתב השפת אמת ע"ה (ליקוטים תקו"ז תקון

כ"ב סו.) כי 'שם' בגימטריא שד"י הוי"ה, ובזכות ברית מילה שורים שמות שד"י הוי"ה באדם, ובזה מסתלקת סטרא אחרא מן האדם, כי 'שטן' בגימטריא שד"י הוי"ה, וגוברים שני השמות לסלק השטן מן הנימול.

אך אם חלילה וחס פוגם באות ברית קודש מסתלקים ממנו קדושת שמות שד"י הוי"ה, ועליו נאמר (במדבר יט כ) 'את מקדש ה' טמא', ובמקום קדושת ב' השמות שורה עליו השטן שהוא 'אל אחר', תחת שם הוי"ה שורה עליו הנחש מבפנים, ובמקום שם שד"י מבחוץ שורה עליו סם המות.

זהו אם כן ביאור תיבות 'וחק בשארו שם' שבברכת המילה, שכיון שחתם בבשרנו אות קודש מקבל כל איש ישראל כח וחיזוק לעמוד כנגד פיתויי היצר ותחבולותיו ויכנס בדביקות אלוקית זו לתורה ולמעשים טובים בכל ימי חייו [וראה מה שכתב השפתי כהן מגורי האריז"ל בפסוק (ויקרא יח ו) 'איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו'. 'שאר' הוא מילה שעל ידו יש לו השארות בעולם הזה ובעולם הבא, בעולם הזה - שעל ידו קיום המין, ובעולם הבא - שעל ידו אנו זוכים לעולם הבא. וזהו שאומר בברכה 'וחק בשארו שם', 'חק' בגימטריא 'גיהנם', לומר שעל ידו יורד לגיהנום אם חס ושלוש עשה בו זנות, ואם לא עשה בו שום עבירה זוכה על ידו לעולם הבא, זהו 'להציל ידידות שארנו משחת למען בריתו' וכו', 'שאר' גימטריא חמש מאות, לומר שהוא הולך בסיבתו לעולם אחר חוץ מזה העולם שהוא מהלך חמש מאות שנה, זהו שאר חמש מאות א', אחר, ארוך, שהוא עולם שכולו ארוך, שיש שם השארות, לא כמו זה העולם שהוא כולו נפסד, וצוה כאן שה'שאר' שהוא האבר שעל ידו בא השארות לעולם, ש'לא יקרב לגלות ערוה', ערוה ר"ע ו"ה, שחס ושלוש גורם שמביא הקליפות שהם רע עם ו"ה, ומחבר רע עם טוב, גם רע ו"ה כמו 'רעך ורע אביך' (משלי כז י), וכתב 'ערוה אביך' בת', לומר שגורם חס ושלוש פירוד, 'ונרגן מפריד אלוף'.

יצא לאור ע"י מכון אור ליהודים
© כל הזכויות שמורות
אין להעתיק או לנשט ללא אישור
מפורש בכתב ממכון אור ליהודים
עיצוב ועימוד: שוקי קנר